interno

Interni časopis Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana februar 2025 | št. 01

- Dominika Oroszy, dr. med.: Dobrodošli v klubu pogumnih
- Prihodnost slovenske in evropske genomike
- Večnamensko vozilo, pomembna pridobitev gasilcev
- Besedomat za bolnike po kapi in poškodbi glave
- Nove razsežnosti slovitih slikarskih del v Narodni galeriji

kazalo

3 UVODNIK: redni prof. dr. Samo Zver, dr. med.

STROKOVNO

4 Intervju: Dominika Oroszy, dr. med., pomočnica strokovnega direktorja za kakovost

6 Prihodnost slovenske in evropske genomike

8 Sodobni pristopi k obravnavi bolnika z atopijskim dermatitisom

10 Gradimo mostove z razvojem novih pristopov zdravljenja revmatoloških bolezni

11 Mednarodni dan preprečevanja nastanka poškodbe zaradi pritiska

12 Koliko besed poznaš? Nova igra za bolnike po kapi in poškodbi glave

AKTUALNO

13 Covid-19 po 5. letih: kje smo?

14 Pomembna pridobitev Gasilske enote UKCL

16 Nove razsežnosti slovitih slikarskih del v Narodni galeriji

18 Čudežna ozdravitev Mislava Gverića

UTRIP UKCL

19 Koncert OVITA zanjo

20 Neverjeten razmah Knjižnice na urgenci

22 Desetletje uspešnega programa Neverjetna leta

24 Interdisciplinarna delovna skupina za promocijo poklicev UKC Ljubljana

26 KO za hematologijo zbira donacijska sredstva za napravo za optično genomsko mapiranje

26 Gasilci UKC Ljubljana na humanitarnem gasilskem teku v Zagrebu

26 Poslovno srečanje sodelavcev Službe za korporativno varnost iz UKCL in UKC Maribor

27 Internistična knjiga Zgodovine zdravstva in medicine na Slovenskem

28 Kdor za pusta hrusta, ima celo leto polna usta!

OBRAZI UKCL:

30 Srčni Tomi Vnuk, dipl. znan., je prejel priznanje za Naj mentorja po izboru študentov,

32 Nataša Radič: Odgovorno brzi z vozičkom med policami

33 KAJ MENIJO O NAS

34 IN MEMORIAM:
prof. dr. Vinko V. Dolenc; prof. dr. Bojan Vrtovec, dr. med.; Nasiha Jakupović

36 NAGRADNA KRIŽANKA

Likovni izdelek je nastal v Bolnišnični šoli OŠ Ledina, kot skupinsko delo učencev, ki so se zdravili na kliničnem oddelku za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo. Nastal je po zgledu znane umetnine Margaret Keane Oblečena v modro. Mentorica: Tina Žvab.

uvodnik

NAGRADE, GRAJE IN PODOBNO

V življenju ne delamo za nagrado, priznanje, pohvalo. Sam še toliko bolj potrebujem lepo besedo; pravzaprav kar besedno nagrado ljudi, ki jih imam najrajši na svetu. Ki mi pomenijo več kot vsi ostali, ki jih poznam. Nagrade? Vedno si jih vesel, posebej takih »glasovalnih«, ki odražajo voljo posameznika in ljudi.

Ko nagrada pride, gre zatem iz dneva v dan za neki »krešendo« biti zadovoljen in imam se fino učinek. Ta je iz dneva v dan večji, kar seveda ni nesamopašno in pogosto, morda bolje kar praviloma, opazi tudi okolica. Občutek imeti se fino v službi tako po prejeti nagradi raste iz dneva v dan. Pri desetih letih sem v tretjem razredu osnovne šole osvojil naziv »prvaka tretjih razredov v OŠ Franceta Bevka«. Ogromno mi je pomenilo in spomnim se, da sem kolovratil okoli kot napihnjena mala krastača. Učitelji pa so rekli: »Pričakovano, ko pa je tako zelo pameten!?«

Leto poprej se je zgodilo še nekaj pomembnejšega. Poleti je tu potekal peti kongres Zveze Komunistov Slovenije (ZKS). Iz vsakega razreda šole so izbrali enega učenca. Iz drugega so izbrali najbolj pridnega – Sama Zvera. Yeaaaahhhh. Sledile so tedenske priprave na izvedbo, scenarij pa je bil, milo povedano, odličen. Pionirji povsem spontano pritečemo v dvorano kongresa na Gospodarskem razstavišču. In kot magnet nas je vleklo k članom Centralnega komiteja ZKS. Med tekom do članov CK ZKS smo bili tako zelo veseli, da smo odmetavali rdeče nageljne levo in desno med delegate v dvorani. Bilo nas je točno toliko kot članov CK ZKS. In prav vsak med njimi je prejel posebej vročen nagelj. Po tem je sledil šprint iz dvorane, pri tem pa je bilo najbolj pomembno, da nihče ni padel in izgubil pionirske kape.

Nato so nagrade »ugasnile«. Nadomestili so jih občasni, a iskreni pogovori pri ravnatelju, socialni delavki in podobno. Čeprav sem bil odličen in neredko v izkazu ob polletju z vedenjem manj primerno, me je prvič fino stisnilo, v smislu »kaj pa, če ne bom znal?« Na žalost za zelooooo kratek čas.

Gimnazija je bila ena sama veselica. Petkovi plesi na šoli so bili smisel obstoja dijakov in tudi dijakinj. Alkohol je bil v igri prekomerno, kar ni bilo prav !!!, je pa botrovalo velikim pustolovščinam. Tudi gledališču. Žarko Pak, Martin Škarabot, Boštjan Novak, Andrej Hren in jaz smo v »samonatisu« izdali 20 izvodov Šaljivega lista. V bližnji Petrolovi stolpnici sem poznal osebo, ki je vodila fotokopirni servis in bila, tako kot jaz, navijač Olimpije. Kar je zneslo za tri ali pet, ne vem natančno, litrov refoška.

Nesluten uspeh je pritegnil še nekaj »odličnih gimnazijcev«. Veso, Žle, Goml, Vrčkovnik in Mazi v vlogi človeka lučke in Lasi kot fotograf in lastnik daleč najlepše punce med nami. Pa še kul pankerica je bila. Sicer žensk v našem kulturnem trustu nekako nismo potrebovali. Po vzoru grškega gledališča presežkov.

In začel se je KUD KOSESKI s štetjem časa po bežigrajsko. Slava, denar, samopašenje, intervjuji in ženske. In gledališče, muzika, »ju nejm it«!!!

Špektakel, Kekčeva adolescenca, You ain't seen nothing yet, so bila imena izjemnih gledaliških mojstrovin, ki so bila ničkolikokrat preigrana in prej v nulo natrenirana na neštetih gledaliških vajah. Sledila so gostovanja v Zagrebu (srečanje mladih, poimenovano Titu v dar, z jutranjim obiskom Kumrovca, kar je preprečil Matej Žle), Mariboru, Občinah, predskupina Srebrna krila, potlej prvi slovenski RAP komad, kjer smo na glasovanju za 50 glasov premagali Chicago, saj so vsi poslušali samo Kekec rap. Blokbastr komad. Hišno gledališče je ostajal vseskozi Cankarjev dom, sprva okrogla, nato pa srednja dvorana, saj so oboževalci zahtevali več in več vsega mogočega.

Med meceni je prvi odkril našo neprikrito genialnost Matjaž Šekoranja, za njim pa kar takoj pokojni Bojan Štih. Slednji je imel fenotip »gledališkega punkerja« in je bil res naš mega oboževalec, kar smo imeli za velikansko priznanje. V prostorih Vibe, beri cerkve, smo vadili, iskali kar najbolj nenavadne rekvizite za predstave … Nekoč, daljnega leta 1984, sedimo na Vibi, v maniri najbolj lenih dijakov. In pride mimo Bojan. »Hej fantje, a bi kdo od vas želel na AGRFT? Lahko uredim.« Fantje se spogledamo in sledil je en tak »sinhron« daaaaaaaaa. Iz tega pa je sledil neeeeeeee in medicina. Lažja izbira morda? Nimam pojma.

Kakor koli, še iz časov KUD-a mi je nastopanje resnično v velik užitek. Govora nikoli ne pripravim, saj menim, da mora vsak pošten mož vedeti toliko o problemu obiralcev riža v Vietnamu, da o njih lahko suvereno govori in odgovori potrebno. Kakor koli pa je stati na odru in pleteničiti ter pametovati zame največja nagrada »ever«. Nakladaš, kar hočeš, kolikor časa hočeš in nihče ti nikoli ne poreče en tak »Dej Zver, zgin dol, da te ne sanjam.«

Gledaš naokrog ljudi z odra, kar je itak imenitno že samo po sebi. Nekatere dražiš, druge božaš s komplimenti, tretjih morda niti ne opaziš. In občutki so, kot bi dejali v reklami za eno od bančnih kartic, nepojmljivi.

Red. prof. dr. Samo Zver, dr. med., predstojnik KO za hematologijo, prejemnik naziva Delova osebnost leta in izjave Bob leta

interno

Interni časopis Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana
februar 2025, številka 1
Univerzitetni klinični center Ljubljana
Zaloška c. 2, 1550 Ljubljana, Slovenija

Glavni urednik: doc. dr. Marko Jug, dr. med., generalni direktor UKCL

Uredniški odbor:
- doc. dr. Gregor Norčič, dr. med.
- Andreja Basle
- Andreja Comino
- Alenka Klun
- Polona Križnar

Lektoriranje: Nina Krajnc

Fotografije: Žan Rutar, Tina Roš, arhiv UKCL, Vectorstock, Pixabay in drugi

Fotografija na naslovnici: Ana Vedlin

Oblikovanje: Ana Vedlin

Tisk: Grafex d.o.o., naklada: 3.000

univerzitetni klinični center ljubljana

VABIMO VAS, DA TUDI VI SOUSTVARJATE NAŠ ČASOPIS

Želimo si, da zaposleni v UKC Ljubljana tudi v letu 2025 čim bolj sodelujete pri vsebini časopisa. Prispevke, obvestila in fotografije, ki jih želite objaviti v naslednji številki, pošljite v uredništvo najkasneje do 15. marca 2025. V uredništvu si pridržujemo pravico do krajšanja poslanih prispevkov in izbora fotografij, primernih za objavo. Prispevke lektoriramo. Prispevke in fotografije pošljite na naslov: soj@kclj.si.

Zaželena je pisava Arial (velikost pike 12) in krajši prispevki, ki naj ne bodo daljši od 1000 besed ali 7000 znakov s presledki vred. Fotografije oddajte posebej (ne v besedilu) v digitalni obliki (jpg, png), minimalna velikosti datoteke 500 KB in obvezno navedite ime avtorja fotografije.

Glasilo v elektronski obliki na: www.kclj.si

Polona Križnar, Enota za odnose z javnostmi

foto: Žan Rutar

Pridružitev UKCL IQM, Mednarodnemu združenju za kakovost v medicini, je pomemben mejnik v zgodovini največje slovenske bolnišnice

Dobrodošli v klubu pogumnih

Dominika Oroszy, dr. med., anesteziologinja, pomočnica strokovnega direktorja za kakovost, tista, ki v našo hišo na področju kakovosti prinaša inovacije ter skrbi, da bi bilo odstopanj, odklonov vse manj ter pozornost na kakovostno obravnavo vse večja. Tokrat sta skupaj s strokovnim direktorjem in podporo vodstva ter stroke, konec lanskega leta v Berlinu našo hišo včlanila v klub pogumnih, kot tudi rečejo mednarodnemu združenju za kakovost v medicini IQM. Trenutno je v združenje IQM včlanjenih 505 bolnišnic iz Nemčije in Švice, ki so se odločile, da bodo transparentno objavljale rezultate izidov zdravljenja ter med seboj delile znanje, izkušnje in na osnovi rutinskih podatkov poiskale priložnosti za izboljšanje kakovosti zdravstvenih storitev.

Zakaj smo se pridružili združenju IQM?

V skladu z našimi strateškimi usmeritvami, da v mednarodnem prostoru dosegamo primerljive rezultate oziroma izide zdravljenj, bomo z uporabo enotne metodologije spremljali kazalnike kakovosti izidov zdravljenja. V združenju je 17 univerzitetnih kliničnih centov, s katerimi se bomo lahko primerjali na področju izidov zdravljenja različnih strok, izmenjali dobre prakse in izvajali mednarodne strokovne nadzore.

Govorimo o merjenju zdravljenja, ne na primer o stanju naše infrastrukture?

Na končni izid zdravljenja poleg strokovnosti vplivajo tudi ostali dejavniki, kot so organizacija in procesi. Pomemben temelj IQM metodologije so zunanji strokovni nadzori, ki pa niso usmerjeni samo v strokovni del, ampak analizirajo celoten sistem in pogoje, v katerih delujemo.

Ali se bo videlo, da smo kadrovsko podhranjeni na področju nege?

Ko bomo pri analizi rezultatov kazalnikov izidov zdravljenja zaznali statistično odstopanje, bomo preverili, ali je zdravstvena obravnava potekala v skladu s strokovnimi smernicami, kakšno je kadrovsko stanje na organizacijski enoti in kakšne so klinične kompetence zaposlenih. Poglobljena analiza bo lahko pokazala, ali se pomanjkanje kadra posredno odraža na izidih zdravljena ter zakaj določenih postopkov morda nismo izvedli. Razmisliti bo treba o reorganizaciji izvajanja dela ter o tem, kako bomo na novo postavili prioritete, da bomo zagotovili kakovostno zdravstveno obravnavo.

Bomo z rezultati, s pomočjo analiz združenja IQM, odgovorili tudi kritikom na očitke, kako merimo delo zdravnikov oziroma zakaj ga ne merimo?

Izidi zdravljenja niso rezultati posameznikov, to moramo vedeti. To je timsko delo. Rezultat je delo tima, zdravstvenega tima, ki je obravnaval pacienta. Vsak zdravstveni delavec prispeva svoj de-

> *„Statistično odstopanje od pričakovanega rezultata predstavlja razlog za podrobno analizo vzroka pri določeni zdravstveni obravnavi. Razlogi so lahko različni; administrativna napaka pri zbiranju rutinskih podatkov, napaka pri kodiranju diagnoz in kliničnih postopkov, lahko pa s strokovnim nadzorom odkrijemo priložnosti za izboljšanje zdravstvene obravnave.*

lček h končnemu rezultatu. Pri zunanjih strokovnih nadzorih, ki jih bomo deležni, bodo analizirali delo tima in rezultat na ravni organizacijske enote. Ne ocenjujejo samo dela zdravnikov, ampak izid zdravljenja, h kateremu prispeva celoten zdravstveni tim.

Za določen poseg ali obravnavo je najbrž znano povprečje vseh bolnišnic. Kaj sledi, če ga ne dosežemo?

IQM ne predvideva, da se bomo primerjali z drugimi bolnišnicami v smislu povprečja izidov zdravljenja vseh 505 bolnišnic. V analizi posredovanih podatkov izračunajo pričakovani rezultat za našo ustanovo. Primerjava torej poteka med doseženim lastnim rezultatom in izračunano pričakovano vrednostjo rezultata za tvojo ustanovo, glede na populacijo obravnavanih pacientov. V pričakovani vrednosti rezultata kazalnika izida zdravljena se torej upoštevajo starost, spol in drugi dejavniki pacientov, ki so bili obravnavani pri nas. Povprečje bolnišnic IQM združenja seveda služi kot neko vodilo, vendar je za nas pomembno, ali dosežemo pričakovani rezultat za našo ustanovo.

> *“ Pomembno je, da se bolnišnice ne razvrščajo po rezultatih, ampak pogledajo svoje pričakovane rezultate in se ne primerjajo z ostalimi bolnišnicami, ki obravnavajo drugačno populacijo pacientov, imajo druge načine zdravljenja, drugo organizacijo in drugačne ekonomske zmožnosti.*

In če ga ne?

Če ga ne, to potem še ne pomeni, da imamo slabšo zdravstveno obravnavo. Statistično odstopanje od pričakovanega rezultata predstavlja razlog za podrobno analizo vzroka pri določeni zdravstveni obravnavi. Razlogi so lahko različni; administrativna napaka pri zbiranju rutinskih podatkov, napaka pri kodiranju diagnoz in kliničnih postopkov, lahko pa s strokovnim nadzorom odkrijemo priložnosti za izboljšanje zdravstvene obravnave.

Ali obstaja dovolj varovalk, ki preprečujejo, da bi bolnišnice zaradi tovrstnih nadzorov selektivno sprejemale lažje primere in se izogibale zahtevnejšim? UKC Ljubljana si takšnega pristopa seveda ne more privoščiti.

Ne. V primeru obravnave pacientov s kompleksnimi bolezenskimi stanji je tudi pričakovan rezultat kazalnika temu ustrezno prilagojen, saj se upoštevajo dejavniki tveganja in je pričakovana umrljivost višja. V bolnišnicah, kjer obravnavajo paciente brez pridruženih bolezni, je tudi pričakovana vrednost umrljivosti nižja. To je prednost IQM metodologije kazalnikov izidov zdravljenja. Prav tako ni osnovna ideja združenja primerjanje bolnišnic, ampak sledenje pričakovanemu izidu zdravljenja in izboljševanje kakovosti. Rezultati ostalih bolnišnic služijo za orientacijo, da vidimo, kje odstopamo. Pomembno je, da se bolnišnice ne razvrščajo po rezultatih, ampak pogledajo svoje pričakovane rezultate in se ne primerjajo z ostalimi bolnišnicami, ki obravnavajo drugačno populacijo pacientov, imajo druge načine zdravljenja, drugo organizacijo in drugačne ekonomske zmožnosti.

> *“ Vsak pacient bo lahko pogledal, kakšni so pričakovani izidi zdravljenja njegove bolezni. Zbiramo več kot 500 kazalnikov in tako pokrijemo do 65 % vseh bolnišničnih obravnav, kar je veliko. Pokrite so najpogostejše bolnišnične obravnave s 17 strokovnih področji.*

Že zdaj so zdravstveni delavci zasuti s papirologijo. Bo sodelovanje z IQM dodatna obremenitev za zdravstvene delavce?

IQM metoda temelji na treh glavnih temeljih. En je, da so vsi podatki, ki jih bolnišnica pošlje v analizo, rutinski in jih že sicer beležimo. Zato ne bo nobenega dodatnega zbiranja podatkov, dodatne administracije in obremenitve zdravstvenih delavcev. Že obstoječe podatke, združene v enotno podatkovno bazo, pošljemo združenju IQM v analizo in prejmemo rezultate za našo ustanovo.

So del analize vse obravnave, vsi posegi, ali gre za naključen izbor?

Mi posredujemo podatke za vse bolnišnične obravnave. Na leto imamo več kot 100 tisoč obravnav; vse zaključene bolnišnične obravnave pacientov bodo šle v analizo. S kazalniki pokrijemo približno 65 % strokovnih področij, ki jih izvajamo v bolnišnici.

Ali pacient lahko preveri, kakšni so pričakovani izidi zdravljenja za njegovo bolezen oziroma poseg v naši bolnišnici?

Kot redni člani združenja IQM smo zavezani k objavi rezultatov kazalnikov na spletni strani. Vsak pacient bo lahko pogledal, kakšni so pričakovani izidi zdravljenja njegove bolezni. Zbiramo več kot 500 kazalnikov in tako pokrijemo do 65 % vseh bolnišničnih obravnav,

kar je veliko. Pokrite so najpogostejše bolnišnične obravnave s 17 strokovnih področji.

Tako bomo videli, kje je UKC Ljubljana najboljši in kaj najbolje delamo?

Videli bomo, kje smo dosegli ali celo presegli pričakovane rezultate za našo bolnišnico.

> *Tu je zbranih 7,9 milijona obravnav letno. To je neverjetna količina podatkov o pacientih, podatkovna baza, ki omogoča raziskovalcem analize ter iskanje vzorcev za sistemsko izboljšanje kakovosti zdravstvenih obravnav.*

Potem temu klubu ne rečejo zaman Klub pogumnih?

Vse se je začelo s Klubom pogumnih bolnišnic leta 2008, ki je potem prerasel v institucijo, v združenje IQM, ki se mu pridružuje vedno več bolnišnic. Tistih, ki imajo sistem kakovosti tako razvit, da si upajo transparentno pokazati rezultate.

Za transparentnost moraš doseči neko zrelost sistema, da si pripravljen sebi nastaviti ogledalo. Kako kakovostne so naše obravnave, kakšni so izidi zdravljenja? Za to potrebuješ pogum, predvsem pa samozavest. Osnovni cilj je ne le ta, da pokažemo, poglejte, tu smo, ampak da pogledamo, kje se lahko izboljšamo.

V klubu je torej 505 bolnišnic, iz dveh držav, z nami iz treh. V kakšni družbi smo, kakšen je naš status, smo enakopravni ali imamo morda pridruženi status?

V združenju je več vrst bolnišnic: univerzitetne klinike, sekundarne bolnišnice, zasebne bolnišnice, krščanske bolnišnice in mednarodne bolnišnice. Mi sodimo v skupino mednarodnih članov, torej smo skupaj s Švico, ki ima v tem združenju 45 bolnišnic. Kot polnovredni člani aktivno sodelujemo v različnih komisijah in moramo imenovati predstavnike v komisijo za kazalnike, komisijo za transparentnost in komisijo za strokovne nadzore.

Ali članstvo v IQM izključuje sodelovanje z drugimi podobnimi združenji?

Članstvo v združenju IQM predstavlja le eno od orodij sistema vodenja kakovosti in ni ovira za članstvo v podobnih združenjih ali preverjanja sistema kakovosti z akreditacijskimi presojami.

Ali podobna združenja obstajajo tudi drugod po svetu? Kako imajo merjenje kakovosti urejeno v drugih državah?

Večina držav je uvedla nacionalne obvezne kazalnike kakovosti in na osnovi tega se države merijo med seboj oziroma se znotraj države primerjajo. To združenje je edinstveno, kjer poleg tega, da primerjamo svoje izide s pričakovanimi rezultati, z drugimi delimo tudi znanje. IQM platforma predstavlja tudi izmenjavo znanj in izkušenj bolnišnic. Prihajamo iz različnih zdravstvenih sistemov; imamo nemškega, švicarskega, zdaj še slovenskega, tako da bomo lahko posredno primerjali tudi zdravstvene sisteme, saj vemo, da mi recimo s polovico manj finančnih sredstev naredimo skoraj enak obseg storitev kot v ostalih dveh državah. Zbrani podatki so pomembni tudi za raziskovalne dejavnosti na področju kakovosti. Tu je zbranih 7,9 milijona obravnav letno. To je neverjetna količina podatkov o pacientih, podatkovna baza, ki omogoča raziskovalcem analize ter iskanje vzorcev za sistemsko izboljšanje kakovosti zdravstvenih obravnav. ▪

prof. dr. Tadej Battelino, dr. med., predstojnik KO za endokrinologijo, diabetes in presnovne bolezni na Pediatrični kliniki

Prihodnost slovenske in evropske genomike

Začetek projektov Slovenski referenčni genom in Genom Evrope v Sloveniji

Slovenski referenčni genomski projekt (SRGP) in evropska pobuda Genom Evrope (ang. Genome of Europe, GoE) sta ključna koraka za prihodnost genomskih raziskav in posamezniku prilagojene medicine. Ta prelomna projekta združujeta nacionalne potrebe Slovenije s širšim evropskim poslanstvom, ki stremi k razumevanju in uporabi genetske raznolikosti za posamezniku prilagojeno napredno zdravstveno oskrbo in znanstvene inovacije.

ENOTNA VIZIJA: GRADNJA NACIONALNIH IN EVROPSKIH MEJNIKOV

Slovenski referenčni genomski projekt (SRGP), ki poteka pod vodstvom Pediatrične klinike Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana skupaj s partnerji iz Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani in Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru, si prizadeva za izdelavo prve celovite genomske reference za slovensko prebivalstvo. V prvi fazi bo projekt sekvenciral genome vsaj 500 zdravih prostovoljcev, ki so se že odločili sodelovati pri projektu, kar bo omogočilo poglobljeno razumevanje specifičnih genetskih značilnosti slovenskega prebivalstva. Inovativni pristopi, vključno z uporabo tehnologij za dolge odčitke in analizo metilacijskih vzorcev, vodijo v izboljšave pri diagnostiki redkih bolezni, farmakogenomiki in personalizirani medicini.

Na evropski ravni pa **Genom Evrope (GoE)** povezuje 27 držav z namenom oblikovanja največje vseevropske podatkovne zbirke, ki bo v prvi fazi vključevala 100.000 celotnih genomov zdravih prebivalcev Evrope. Ta zbirka bo pomembno prispevala k napredku personalizirane medicine, z genomiko podprte diagnostike in preventivnih zdravstvenih strategij po vsej Evropski skupnosti.

KLJUČNI CILJI IN SINERGIJE

SRGP in GoE temeljita na skupni viziji, ki združuje tehnološke inovacije, napredno znanstveno metodologijo in stroga etična načela. Med ključne cilje projektov sodijo:

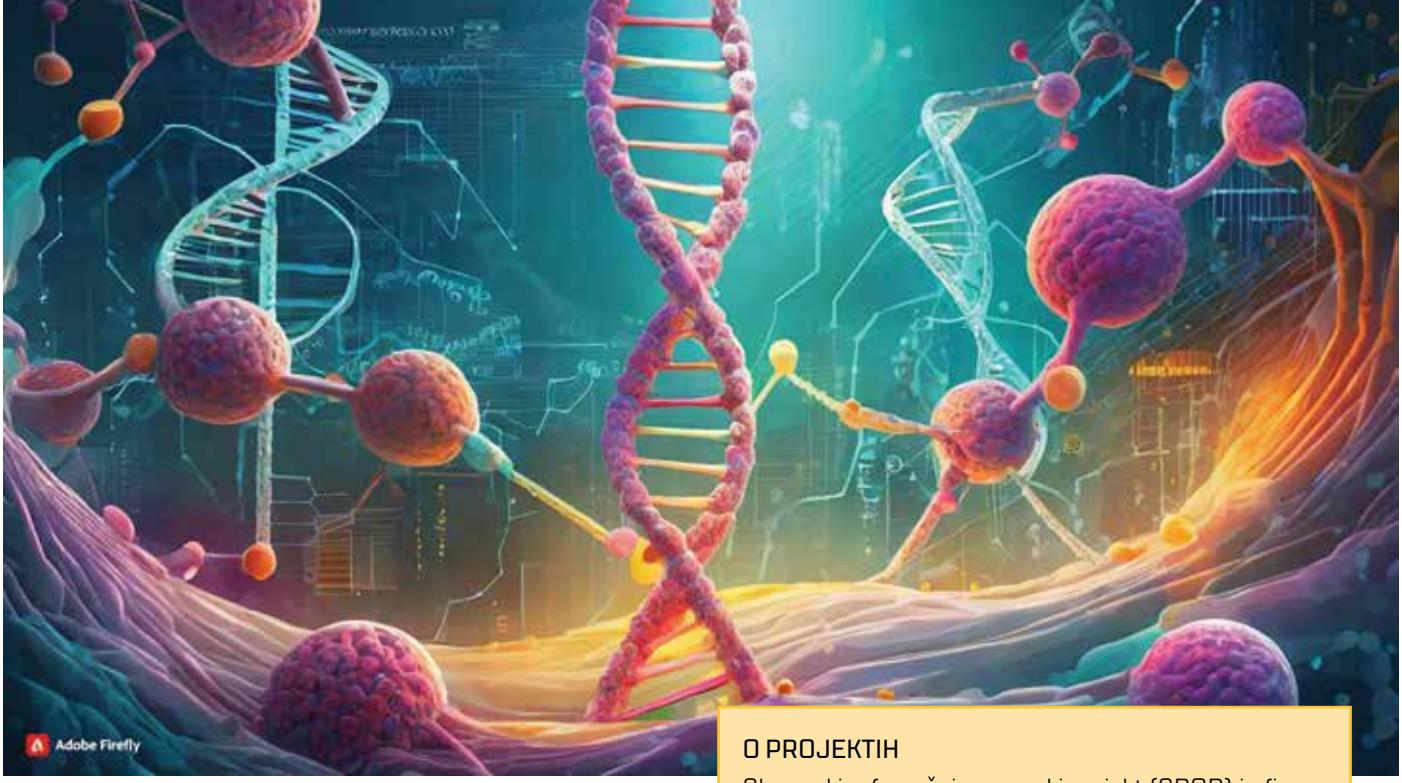

O PROJEKTIH

Slovenski referenčni genomski projekt (SRGP) je financiran s strani Javne Agencije za znanstvenoraziskovalno in inovativno dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in je usmerjen v vzpostavitev visokokakovostne genomske reference za Slovenijo, ki bo temelj za personalizirano medicino in diagnostiko redkih bolezni.

Genom Evrope (GoE), največji program populacijske genomike v Evropski skupnosti, ki ga sofinancira Evropska komisija, stremi k oblikovanju podatkovne zbirke 100.000 genomov, ki bodo predstavljali genetsko raznolikost Evrope in omogočili razvoj usmerjene diagnostike in posamezniku prilagojene zdravstvene oskrbe. ▪

➤ Inovativna Genomska Orodja:

SRGP gradi slovenski pangenom s pomočjo najsodobnejših tehnologij sekvenciranja DNA, medtem ko GoE združuje genomske podatke različnih evropskih populacij v enotno zbirko, kar omogoča vpogled v genetsko raznolikost prebivalcev Evropske skupnosti.

➤ Transformacija zdravstvenega varstva:

Oba projekta omogočata napredek pri diagnostiki redkih in pogostih bolezni, omogočata uvajanje posamezniku prilagojenega zdravljenja ter odkrivanje in razvoj novih oblik zdravljenja in inovativnih zdravil. SRGP cilja na specifične izzive slovenskega zdravstva, GoE pa zagotavlja temelje za genetske raziskave z mednarodnimi perspektivami.

➤ Globalno sodelovanje:

SRGP in GoE se ob ustrezni zaščiti nacionalnih podatkov vključujeta v širšo evropsko zdravstveno podatkovno infrastrukturo (EHDS) ter sodelujeta z vodilnimi svetovnimi genomskimi pobudami v Severni Ameriki, Avstraliji in Aziji.

ETIČNOST, VARNOST, VKLJUČEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE

Oba projekta dajeta velik poudarek transparentnosti, sodelovanju javnosti, varovanju podatkov in strogi etični skladnosti. SRGP aktivno vključuje udeležence s personaliziranimi povratnim informacijami, s čimer gradi zaupanje v genomske raziskave in ozavešča o neposredni koristi genomskih analiz za vse prostovoljke in prostovoljce, medtem ko GoE postavlja nove standarde na področju varnosti podatkov in zasebnosti. Izvajanje projektov se bo vključevalo tudi v podiplomsko izobraževanje obeh sodelujočih univerz.

SKUPNA MISIJA ZA BOLJ KAKOVOSTNO PRIHODNOST

Projekta SRGP in GoE predstavljata združitev nacionalne odličnosti in evropskega sodelovanja v genomiki. S tem postavljata temelje za preoblikovanje genetskih raziskav, napredne diagnostike in izboljšanja zdravstvenih izidov za milijone prebivalcev Evropske skupnosti.

Olga Točkova, dr. med., Dermatovenerološka klinika, UKC Ljubljana

Sodobni pristopi k obravnavi bolnika z atopijskim dermatitisom

Atopijski dermatitis: etiologija in klinična pojavnost

Foto: osebni arhiv

Atopijski dermatitis (AD) je kompleksna, kronična, vnetna in nenalezljiva bolezen otrok in odraslih. Za mehanizem nastanka bolezni sta poleg motenega delovanja pregradne vloge kože in imunološke disfunkcije pomembna tako vpliv neravnovesja v kožnem in črevesnem mikrobiomu kot tudi vpliv različnih specifičnih in nespecifičnih poslabševalnih dejavnikov iz okolja. Pomembni so tudi številni genetski in drugi epigenetski dejavniki, ki v povezavi z osnovnimi molekularnimi mehanizmi (endotipi), vplivajo na pojav različnih fenotipskih različic bolezni.

Glavni simptom bolezni so suha koža in ponavljajoči se izbruhi vnetja v koži, skupni imenovalec za vse klinične različice in hkrati osrednji med glavnimi znaki bolezni pa je srbež. V različnih starostnih obdobjih se bolezen pojavlja z različno klinično sliko in na različnih, za posamezno starost značilnih predelih kože. Značilne so simetrično razporejene, neostro omejene ekcematoidne spremembe z rdečino, mehurčki in rosenjem v akutni fazi vnetja ter spremembe z lihenifikacijo, krastami in luščenjem v fazi kroničnega vnetja.

Poleg klasičnih in s starostnimi obdobji povezanih pojavov so tako pri otrocih kot pri odraslih opisane področne in morfološke različice bolezni. Lahko so edini pojav atopijskega dermatitisa ali pa se pojavijo v povezavi z drugimi pričakovanimi simptomi. Med številnimi fenotipskimi različicami najdemo tudi redkejše intertriginozne, fleksuralne, dishidroziformne, hiperkeratotične na glavi in vratu prisotne spremembe, z ihtiozo povezane in z UV-žarki sprožene oblike bolezni. Koža bolnikov z AD je dovzetna za bakterijske, glivične in virusne okužbe, ki tudi spremenijo osnovno klinično sliko bolezni ter dodatno prispevajo k raznolikosti izražanja atopijskega dermatitisa.

STOPENJSKO ZDRAVLJENJE

Pestrost kliničnih slik AD predstavlja poseben diagnostični in še vedno terapevtski izziv. Optimalno zdravljenje je zelo zahtevno in se mora prilagoditi vsakemu bolniku oziroma trenutni klinični sliki, stopnji vnetja, starosti bolnika, razširjenosti kožnih sprememb, pa tudi prisotnosti dodatnih atopijskih ali drugih soobolevnosti pri bolniku.

Diagnozo AD postavimo klinično; pri tem upoštevamo merila z glavnimi in pomožnimi znaki bolezni. Pred začetkom zdravljenja ocenjujemo stopnjo vnetja in razširjenost bolezni. Za oceno aktivnosti bolezni uporabljamo različne standardizirane kriterije ocenjevanja bolezni.

Blažje oblike AD zdravimo stopenjsko in s kombinacijo lokalnih protivnetnih zdravil, antiseptikov in z redno t. i. indiferentno terapijo. Težje oblike bolezni, pri katerih s pravilno lokalno terapijo nismo umirili vnetja, zdravimo s sistemskimi imunosupresivi in novejšimi zdravili. Boljše razumevanje patogenetske poti atopijskega dermatitisa in odkritje novih ključnih molekul ponujata tudi možnost tarčnega zdravljenja bolezni.

VPLIV BOLEZNI NA KAKOVOST ŽIVLJENJA BOLNIKOV

Atopijski dermatitis izjemno poslabša kakovost življenja, predvsem zaradi izrazitega srbeža. Srbež je moteč dejavnik pri vsakdanjih življenjskih opravilih; ponoči bolniki slabo spijo, kar vodi v utrujenost in omejevanje dnevnih dejavnosti. Nekateri niso zmožni opravljati dela ali obiskovati šole in posledica je večje število bolniških odsotnosti.

> *„Poleg praskanja bolnike z atopijskim dermatitisom močno obremenjuje tudi spremenjen videz kože, ki je za večino bolnikov izredno moteč. Lahko do te mere, da pride do duševne obremenitve in stresa. Razvijejo se lahko anksiozne motnje ali tudi depresivnost.*

Poleg izredno negativnega vpliva na bolnikovo kakovost življenja njegove težave pogosto povzročijo hudo obremenitev celotne družine in tudi okolice. Po podatkih iz novejših raziskav je AD med kroničnimi kožnimi boleznimi tista, ki povzroča največje obremenitve bolnika in družine.

POMEMBNOST CELOSTNEGA PRISTOPA K OBRAVNAVI BOLNIKOV

Pri zdravljenju bolezni so multidisciplinarna obravnava, sodelovanje različnih strok in tudi sodelovanje med dermatologi zelo pomembni, ključnega pomena pa je in sodelovanje med zdravniki in bolniki. Predpogoj za uspešno zdravljenje je poučitev staršev in bolnikov o bolezni, v prvi vrsti o zapletenosti mehanizma nastanka, pestrosti sprožilnih dejavnikov in kliničnih manifestacij bolezni. Zaradi teh dejavnikov sta vodenje in zdravljenje bolnikov pogosto zelo zahtevna ter predstavljata izziv tudi za najbolj izkušene dermatologe.

> *„ Zaradi svoje kompleksnosti bolezen zahteva celostni pristop k obravnavi, kar vključuje ozaveščanje in izobraževanje tako pacientov kot tudi strokovne javnosti.*

Prav zato dr. Olga Točkova, specialistka dermatovenerologije, od leta 2018 na Dermatovenerološki kliniki UKC Ljubljana vodi in organizira Šolo atopijskega dermatitisa za strokovno in laično javnost, ki ponuja bogat nabor znanj in praktičnih rešitev za soočanje s to boleznijo.

NAMEN IN CILJ ŠOLE

Šola za atopijski dermatitis je zasnovana kot interaktivna izobraževalna delavnica, ki združuje strokovno znanje zdravnikov in drugih strokovnjakov ter življenjske izkušnje bolnikov. Namenjena je pacientom in njihovim družinam, ki se želijo naučiti, kako bolje obvladovati bolezen, razumeti sprožilce in pravilno uporabljati terapijo, kot tudi zdravstvenim delavcem, ki želijo poglobiti svoje razumevanje sodobnih pristopov k zdravljenju atopijskega dermatitisa.

> *„ Cilji programa so pojasnitev vzrokov, simptomov in poteka bolezni, predstavljanje sodobnih možnosti zdravljenja, vključno z novimi tarčnimi zdravili, izobraževanje pacientov za prepoznavanje sprožilcev in preprečevanje izbruhov bolezni ter poudarjanje pomena pravilne indiferentne terapije z uporabo individualno prilagojenih emolientov.*

S programom se spodbuja sodelovanje med strokovnjaki z različnih področij, ki je neprecenljivo za celostno obravnavo bolezni.

POTEK IN VSEBINA IZOBRAŽEVANJA V ŠOLI ZA ATOPIJSKI DERMATITIS

Šola vključuje predavanja in praktične prikaze, osredotočene na ključne teme, kot so osnovno razumevanje bolezni – kaj je atopijski dermatitis in zakaj nastane; pravilna uporaba zdravil in terapij, vključno z navodili za uporabo kortikosteroidov, lokalnih in sistemskih imunomodulatorjev ter sodobnih tarčnih zdravil; nega kože, pri čemer se poudarja, kateri indiferentni izdelki so primerni in kako jih pravilno uporabljati. Poleg tega program obravnava tudi različne vidike obvladovanja poslabšanj bolezni.

Eden izmed pomembnih poudarkov šole je gradnja mostu med bolniki in strokovno javnostjo. Bolniki imajo priložnost postavljati vprašanja, deliti svoje izkušnje in pridobiti praktične nasvete, medtem ko strokovnjaki dobijo vpogled v vsakodnevne izzive, s katerim se soočajo bolniki z atopijskim dermatitisom.

ZAKLJUČEK

Atopijski dermatitis je v razvitem svetu vse pogostejša kronična vnetna bolezen dojenčkov, otrok, mladostnikov in odraslih, ki negativnega vpliva na bolnikovo kakovost življenja ter pogosto povzroča hudo obremenitev celotne družine in okolice. Zaradi zapletenosti mehanizma nastanka in pestrosti sprožilnih dejavnikov in kliničnih manifestacij sta zdravljenje in vodenje bolnikov zelo zahtevna, včasih celo za izkušenega dermatologa.

Z izobraževalnimi programi, kot je Šola za atopijski dermatitis pod vodstvom dr. Olge Točkove, si prizadevamo izboljšati kakovost življenja bolnikov in podpreti strokovno javnost pri zagotavljanju najsodobnejše oskrbe. Gre za pomemben korak na področju ozaveščanja, zmanjševanja stigme in spodbujanja celovitega pristopa k zdravljenju. ▪

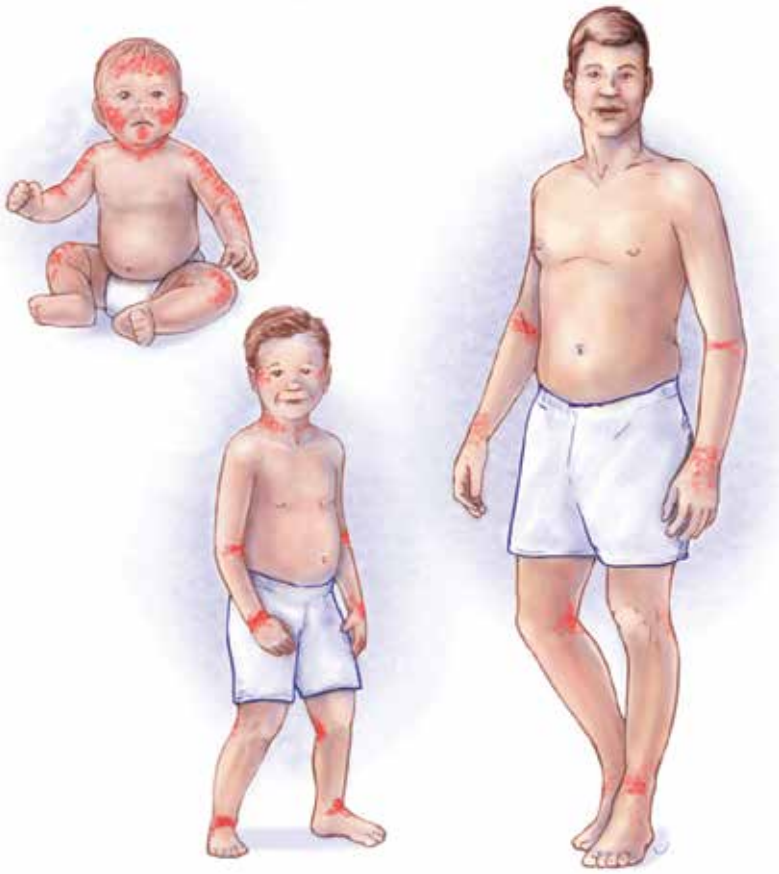

Spremembe najpogostejših pogostih lokacij ekcema atopijskega dermatitisa s starostjo
vir: www.pinebeltderm.com

Žiga Rotar, Katja Perdan Pirkmajer, KO za revmatologijo
Sandra Beer, Služba bolniške prehrane in dietoterapije, Enota za dietetiko

Gradimo mostove z razvojem novih pristopov zdravljenja revmatoloških bolezni

Incidenca bolnikov z revmatološkimi boleznimi narašča, v Evropi že 25 % populacije obolelih (120 milijonov).

Bienalni kongres, organiziran na pobudo znanstvenih revmatoloških združenj držav centralne Evrope (Slovenija, Hrvaška, Avstrija, Češka, Slovaška, Madžarska in Poljska), ki je potekal od 5. do 7. 12. 2024 v Cankarjevem domu, je drugič, po 18 letih, organizirala Revmatološka sekcija Slovenskega zdravniškega društva.

328 udeležencev iz 17 držav je v nagovoru pozdravil dr. Žiga Rotar, predstojnik KO za revmatologijo in predsednik Revmatološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva. Za življenjsko delo na področju revmatologije so bili odlikovani akad. prof. Blaž Rozman, prof. Matija Tomšič in prof. Eugene J. Kucharz (Poljska).

V nadaljevanju sta sledili vabljeni predavanji eminentnih predavateljev, prof. dr. Daniela Aletaha, predsednika Evropske zveze združenj za revmatologijo (EULAR), in prof. dr. Zoltána Szekaneczja iz Medicinske fakultete Debrecen. Prof. dr. Aletaha je poudaril pomen razvoja strokovnega področja z interdisciplinarnim povezovanjem mednarodnih strokovnjakov, ki bodo v prihodnje tudi s pomočjo umetne inteligence na področju diagnosticiranja in zdravljenja revmatoloških bolezni prispevali k zmanjšanju bremena te bolezni. Prof. dr. Szekanecz pa je opozoril na številne etiopatološke povezave med revmatologijo in onkologijo.

Tradicionalni del programa je obsegal 7 tem, ki so jih izbrala znanstvena revmatološka združenja: »Redke« in »osirotele« revmatske bolezni (Avstrija), prihodnost revmatologije (Češka), nosečnost in reproduktivno zdravje pri bolnikih z vnetnimi revmatskimi boleznimi (Hrvaška), primeri revmatskih bolezni težavnih za zdravljenje (Madžarska), spondiloartritisi (Poljska) ter mišično-skeletne manifestacije presnovnih bolezni (Slovaška). Slovenski revmatologi so v sekciji o Sjögrenovi bolezni poudarili pomen uporabe ultrazvočne preiskave pri diagnosticiranju in sledenju bolezni (A. Hočevar, K. Perdan Pirkmajer), priporočila za diagnosticiranje in zdravljenje intersticijske pljučne bolezni, ki prizadene 9-22 % bolnikov s primarnim Sjögrenovim sindromom (I. Holc, K. Dai), ter diagnostični potencial molekule Icos na limfocitih T (P. Žigon). Prvič pa sta bili v program kongresa uvrščeni dve sekciji pediatrične revmatologije, ki je obravnavala tudi izziv tranzicije bolnikov iz pediatrične v odraslo revmatološko obravnavo in predstavitev izbranih znanstvenoraziskovalnih prispevkov mladih revmatologov, ki se želijo mednarodno uveljaviti. Pregledna predavanja in dosežke lastnega raziskovalnega dela je v osrednjem programu predstavilo 48 predavateljev.

V sklopu kongresa sta bili organizirani razstava in predstavitev 51 posterjev, kjer so bili med drugimi strokovnimi temami predstavljeni tudi izsledki prehranske obravnave revmatoloških bolnikov, ki so zaradi kronične vnetne aktivnosti in telesne nedejavnosti visoko ogroženi za razvoj podhranjenosti in sarkopenije. Kombinacija uporovne telesne vadbe, mediteranskega načina prehranjevanja in prehranske terapije z medicinsko prehrano (visokoenergijska, visokobeljakovinska z dodatkom HMB oz. -hidroksi -metilbutirata) je pokazala pozitivne rezultate in s tem potencial za izboljšano kakovost življenja bolnikov z revmatološkimi boleznimi (S. Beer, Ž. Rotar, L. Hribernik).

CECR 2024 je bil odlična priložnost za izmenjavo znanja in izkušenj ter navezavo raziskovalnih in strokovnih regionalnih povezav revmatologov v centralni Evropi. ▪

Sandra Beer, Tadeja Krišelj, dipl. m. s., Svetovalna služba zdravstvene nege

Mednarodni dan preprečevanja nastanka poškodbe zaradi pritiska

»VKLJUČENOST – Ali resnično OPAZUJETE, ali resnično PRISLUHNETE?«

V letu 2013 so prvič izvedli aktivnosti na področju ozaveščanja preprečevanja nastanka poškodbe zaradi pritiska. Od takrat je tretji četrtek v mesecu novembru sčasoma dobil svetovne razsežnosti in tako so se tudi v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana (UKCL) že drugič pridružili mednarodni akciji o ozaveščanju pomena preprečevanja poškodbe zaradi pritiska (PZP), ki poteka pod okriljem svetovnega, evropskega in panpacifiškega združenja za preprečevanje nastanka poškodb zaradi pritiska (EPUAP, NPUAP, PPIA). Tokratno vodilo je bilo »VKLJUČENOST – Ali resnično OPAZUJETE ali resnično PRISLUHNETE?«

Organizacijski odbor (od leve proti desni): Irena Špela Cvetežar, Tatjana Sulič, Sandra Beer, Dragana Pejnović, Aleksandra Cuder Korošec, Tadeja Krišelj, Svarunja Ferš, Polonca Gorjup, Smiljana Kazić, Anita Jelar in Mateja Grčar

Razjeda/poškodba zaradi pritiska je lokalizirana poškodba kože oziroma spodaj ležečega tkiva, običajno nad kostno štrlino. Na mestu poškodbe se pojavita rdečina ali povrhnja poškodba kože, lahko pa pride tudi do nastanka globokih razjed, ki segajo vse do mišic, kosti in sklepov (Evropsko združenje za razjedo zaradi pritiska – EPUAP, Nacionalno združenje za poškodbo zaradi pritiska – NPIAP, Panpacifiško združenje za poškodbo zaradi pritiska – PPPIA, 2019).

PZP kot ključni kazalnik kakovosti in osebna izkušnja oskrbe posameznika še vedno ostaja, kljub hitremu razvoju na številnih področjih medicine, eden od nerešenih zdravstvenih problemov. Nastanek PZP ne predstavlja samo finančnega in zdravstvenega bremena, ampak vpliva tudi na kakovost življenja pacienta v prihodnosti in na njegovo psihosocialno rehabilitacijo.

NAJNOVEJŠI TRENDI RAVNANJA

V organizaciji Kolegija medicinskih sester za področje ran, stom in kontinence (enterostomalnih terapevtov) in v sodelovanju s Službo bolniške prehrane in dietoterapije ter Inštitutom za medicinsko rehabilitacijo so bile v avli UKCL v četrtek, 21. novembra 2024, v dopoldanskem času postavljene stojnice na temo preprečevanja PZP, s poudarkom na izdelkih za nego kože, primerni prehrani za celjenje ran, medicinski prehrani in različnih pripomočkih za razbremenjevanje pritiska.

Od 13. do 15. ure so potekala predavanja, kjer so predavatelji povezali aktivnosti dopoldanskega dela in nadaljevali rdečo nit ozaveščanja preprečevanja PZP. Dragana Pejnović, Aleksandra Cuder Korošec in Tadeja Krišelj so predstavili stopnje PZP skozi primere ter doprinos vključevanja medicinskih sester za področje ran, stom in kontinence (enterostomalnih terapevtov) za preprečevanje in oskrbo PZP. Anita Jelar in Svarunja Ferš sta predstavili primer obravnave pacienta s PZP in izpostavili pomen ustrezne predaje informacij o PZP, ko bolnika premeščamo med kliničnimi oddelki. Sandra Beer je predstavila problematiko prehranjenosti pacientov po odpustu, knjižico z navodili o primerni prehrani za celjenje ran in osvetlila pomen sodelovanja zaposlenih v zdravstveni negi s Službo bolniške prehrane in dietoterapije. Marko Brcar pa je poudaril pomen pravilnih položajev pacienta v postelji, s katerimi zmanjšamo čas in moč pritiska na telo, ter med drugim izpostavil tudi pomen preprečevanja kontraktur stopal skozi senzorni stimulus (podložena stopala).

> *„Veseli nas, da ozaveščanje o pomenu preventive PZP v UKCL vse bolj pridobiva na pomenu.*

Želimo si, spoštovani sodelavci in vsi kolegi po Sloveniji, ki se vsak dan znova trudite za preprečevanje nastanka PZP, da bi se dobre prakse delile med vse deležnike in izboljšale standard oskrbe. Vaša VKLJUČENOST pomeni, da OPAZIMO in PRISLUHNEMO, kar je izrednega pomena za izboljšanje zdravstvene oskrbe na področju preprečevanje nastanka PZP. ▪

Tina Pogorelčnik, spec. klin. log., Nevrološka klinika

Koliko besed poznaš?

Nova igra za bolnike po kapi in poškodbi glave

Na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je nastala nova besedna igra Besedomat, ki ne ponuja le zabave, temveč zbira tudi dragocene podatke, ki bodo v pomoč kliničnim logopedom z Nevrološke klinike UKC Ljubljana.

V vsakodnevni komunikaciji ljudje besede nizamo v stavke in stavke v pripoved, ne da bi o tem morali posebej razmišljati. Podobno besede tudi prepoznavamo in jih razumemo. Šele takrat, ko se nam določena beseda izmuzne, se je ne spomnimo ali pa tiči »na koncu našega jezika«, se zavemo, da priklic, prepoznavanje in poimenovanje besed niso povsem samoumevni procesi. Pogostost uporabe določene besede ter starost ob usvojitvi te besede sta dejavnika, ki vplivata na našo uspešnost in hitrost priklica. Tako bomo za priklic besed, ki jih uporabljamo le izjemoma, potratili nekoliko več časa kot za priklic tistih, ki jih uporabljamo v vsakodnevni komunikaciji. Pri zdravih govorcih tovrstnih zakasnitev ne opazimo zlahka (merimo jih lahko le empirično v milisekundah), zato komunikacija med nami poteka hitro in učinkovito. Besedne značilnosti pa v ospredje pridejo pri komunikaciji oseb z motnjami v jezikovnem procesiranju (na primer po možganski kapi, po poškodbi glave ali pri osebah z možganskim tumorjem), pri katerih se čas priklica in poimenovanja besed lahko podaljša tudi do deset sekund ali več. V primeru večjih možganskih lezij je priklic lahko tudi popolnoma onemogočen, s tem pa je onemogočena tudi bolnikova govorna in pisna komunikacija.

Izziv kliničnih logopedov pri obravnavi odraslih ali otrok s posebnostmi v komunikaciji je izbrati ravno prav zahtevno raven besed. Zato je pomembno, da vemo, katere besede so »lažje« in katere »težje« za priklic, prepoznavanje ali poimenovanje. V svojem raziskovalnem in praktičnem delu raziskujemo besedne značilnosti ter njihov vpliv na uspešnost ter hitrost poimenovanja. Tako je nastala pobuda za razvoj besedne igre Besedomat.

BESEDOMAT IN BESEDNA RAZŠIRJENOST

Gre za interaktivno igro, ki združuje zabavo in znanost. Igra prikaže **120 različnih besed**, med katerimi je le 84 pravih. Preostalih 36 je izmišljenih besed, ki posnemajo značilnosti slovenskega jezika. Igro igramo tako, da presodimo, ali je prikazana beseda del slovenskega jezika ali ne. Na koncu dobimo povratno informacijo o svoji uspešnosti, rezultat pa lahko tudi izboljšujemo s ponovnim igranjem. V igro so vključene resnične besede iz slovarjev, kot so SSKJ2, eSSKJ in Sprotni slovar slovenskega jezika, vendar pa so izmišljene besede tiste, s katerimi snovalci igre preizkušajo naše resnično poznavanje jezika. Z igro lahko širimo svoj besedni zaklad, se učimo novih besed in k dvoboju izzovemo prijatelje ter sodelavce.

Besedomat je del širše raziskave o **besedni razširjenosti**, ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS). Gre za besedno značilnost, ki opredeljuje delež govorcev jezika, ki določeno besedo poznajo. Besedno razširjenost je l. 2019 s skupino raziskovalcev prvi utemeljil Marc Brysbaert, profesor kognitivne psihologije na Univerzi v Ghentu. Pred tem je bila najbolj objektivna in empirično dokazana mera »zahtevnosti besede« njena pogostost. Brysbaert je pri svojem raziskovanju ugotovil, da nam besedna pogostost sicer do določene mere napove značilnosti procesiranja besede v naših možganih, vendar ne v skupini zelo redkih besed. Med redkimi besedami ima njihova (ne)pogostost šibko napovedno moč.

Besedno razširjenost so doslej izmerili le v nekaterih drugih jezikih (nizozemščina, španščina, angleščina in katalonščina), za katerimi ne zamuja slovenska raziskovalna skupina, ki jo tvorijo strokovnjaki z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (dr. Andrej Perdih, dr. Janoš Ježovnik, dr. Nataša Gliha Komac), Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani (dr. Matic Pavlič), Univerze v Novi Gorici (dr. Artur Stepanov) ter Nevrološke klinike Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana (Tina Pogorelčnik in Klara Trpkova). Glavi namen raziskovalne skupine je ugotoviti, katere besede so v slovenskem jeziku najbolj razširjene med Slovenci.

> *„Logopedi z Nevrološke klinike se veselimo rezultatov Besedomata. Igra nam bo dala bogat nabor podatkov o besedah, ki jih bomo lahko uporabili in na podlagi tega individualno prilagodili tako diagnostično ocenjevanje kot tudi terapije. Izsledki raziskave pa ne bodo koristni le v klinični praksi. Izvedeli bomo, katere besede, čeprav so redke, govorci poznamo in tvorijo sodobno slovenščino ▪.*

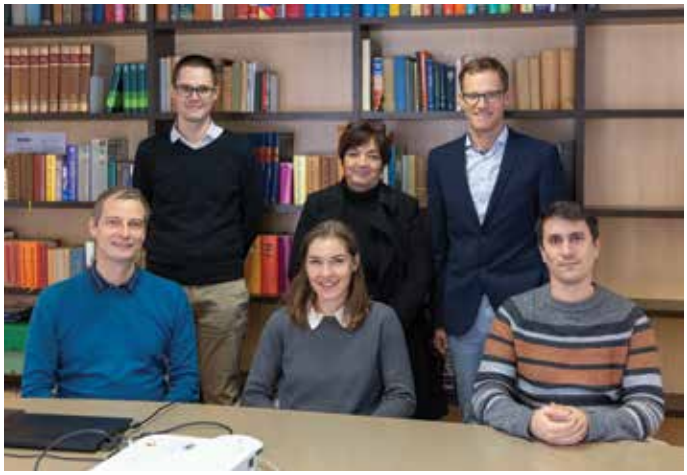

Logopedi z Nevrološke klinike se veselimo rezultatov Besedomata.

prof. dr. Janez Tomažič, dr. med., Klinika za infekcijske bolezni, UKCL; Medicinska fakulteta UL

Covid-19 po 5 letih: kje smo?

Danes nihče noče več slišati o covidu-19, kot da se pandemija v resnici ni zgodila. To je neverjeten populacijski psihosocialni fenomen. Leta 2020 je covid-19 vrgel svet v nor kaos, na začetku leta 2021 je bila katastrofa popolna. Od leta 2020 je WHO prejela poročila o 7 milijonih smrtnih primerov, čeprav so številke najmanj trikrat višje. Celoten vpliv in posledice pandemije še vedno niso popolnoma razumljeni. Covid-19 je v vsaki državi posebej razkrival »Something is rotten in the state of Denmark«, razkrival, kaj vse ne deluje … in to boli, še posebej politiko. Po petih letih je zaradi prebolelosti/precepljenosti/novih različic virusa to povsem druga bolezen. Dejavniki tveganja so enaki kot na začetku pandemije. Z vsem znanjem in »orodjem«, ki jih imamo na voljo, se hospitalizacijam zaradi covida-19 lahko izognemo. Na prvem mestu je še vedno cepljenje, na drugem mestu je zgodnje zdravljenje s protivirusnimi zdravili.

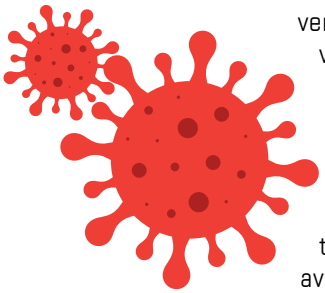

Kako je z varnostjo cepiva?

Treba je poudariti, da je cepljenje proti covidu-19 zelo varno. V javnosti sicer krožijo informacije, koliko ljudi je zaradi cepljenja umrlo oz. kaj vse hudega se jim je zgodilo … Tudi meni to pogosto pripovedujejo, ko pa se poglobim v posamezni primer, se izkaže, da je oseba doživela možgansko kap ali infarkt, ker je imela povišane maščobe, visok krvni tlak in podobno. Ljudje s cepljenjem povezujejo vse mogoče bolezni, vendar je treba vedeti, da je bilo cepljenih na milijone ljudi, v takem obdobju pa se v tako veliki populaciji pojavi zelo veliko bolezni in različnih težav. Na podlagi velikih opazovalnih raziskav, v katerih so primerjali pojavnost omenjenih bolezni pri cepljeni in necepljeni populaciji, v več kot 99,9 odstotka niso našli vzročne povezave s cepljenjem (enaka pojavnost omenjenih bolezni pri cepljeni kot necepljeni populaciji). Torej, v veliki večini gre za časovno povezanost in zato ljudje vse ali večino svojih težav pripisujejo cepljenju.

Kakšne so posledice prebolelega covida-19?

Če so bolniki z akutno boleznijo covida-19 zelo prizadeti z okvarami pljuč, srca in drugih organov, je nujna daljša rehabilitacija in pri številnih ostanejo posledice zaradi prizadetosti organov. Pri bolnikih, ki so bili hospitalizirani na EIZ, pa so posledice še hujše. Pri vsem naštetem je najbolj tragično, da bi se temu lahko izognili. Na primer, pred nekaj tedni je v naši EIZ umrla 62-letna gospa, ki je bila čezmerno prehranjena in je imela zmerno izraženo sladkorno bolezen, vendar nikoli ni bila cepljena proti covidu-19 in ga tudi ni prebolela. Povsem nepotrebna tragedija. V eri omikrona je sicer takih bolnikov precej manj.

Kaj svetujemo za najbolj ogrožene in kako je z dolgim covidom?

Za najbolj ogrožene poleg cepljenja in temeljne preventive svetujemo tudi, da imajo doma hitri antigenski test na covid-19, in če je ta pozitiven, naj v obdobju od 5 do 7 dni dobijo protivirusno zdravilo. Velik problem je tudi dolgi covid. Cepljene osebe imajo precej manj možnosti za razvoj dolgega covida. To je sicer še dokaj neopredeljena bolezen – na voljo ni diagnostičnega testa in tudi ne zdravila … Za zdaj so v ospredju individualni pristop ter nefarmakološke intervencije, kot so stopenjska vadbena terapija, krepitev delovanja srca/pljuč, kognitivno-vedenjska terapija, rehabilitacija disregulacije avtonomnega živčevja itd. Na farmakološkem področju ni registriranega zdravila, nekateri »zunaj indikacij« poskušajo z uporabo modafinila, nizkimi odmerki naltreksona, protivirusnim zdravilom nirmatrelvir/ritonavir, podporo mitohondrijem, modulatorji avtonomnega živčnega sistema, glukokorikoidi, antidepresivi, antihistaminiki, metforminom itd. Ne poznamo natančno mehanizmov delovanja teh zdravil, prav tako ne vemo dobro, pri katerih bolnikih naj jih uporabimo. Velik problem so tudi zdravstveni delavci, ki to bolezen premalo poznajo, zato ni pravega razumevanja vseh bolnikovih težav.

Kako naprej?

Razumljivo je, da vse vlade in celotna družba želijo pozabiti na pandemijo, vendar takšna kolektivna amnezija človeštvu preprečuje, da bi bilo pripravljeno na naslednjo pandemijo. Na politiko se ni mogoče zanesti, vedno se bodo izogibali povedati, da so »našli nekaj novega«.

> *„Kitajska še zdaj skriva verodostojne podatke, začetki pandemije so še vedno v temi, zato se pojavljajo špekulacije o »pobegu genetsko izdelanega supervirusa iz laboratorija« in podobne zgodbe, vendar menim, da je dovolj dokazov o tem, da so izvor virusa kitajske tržnice.*

Z mednarodnim sodelovanjem bomo imeli več možnosti za pravočasno in strokovno spopadanje s potencialnimi pandemičnimi grožnjami in se tudi uspešneje izognili nekaterim epidemiološkim nepotrebnim ukrepom, ki so in še vznemirjajo javnost, sociologe, psihologe, antropologe, kulturnike …

Podnebne spremembe ter vse pogostejši stiki med živalmi in ljudmi predstavljajo permanentna tveganja. Dediščina covida-19 ne sme biti opredeljena le z bolečino, izgubo in črnimi mislimi … Nasprotno, izkušnja je polna lekcij, ki jih svet ne sme zapraviti. Naslednja pandemija – ne gre za vprašanje, če bo, ampak kdaj bo – ne bo čakala. ▪

Celoten članek lahko preberete na:

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi foto: Žan Rutar

Pomembna pridobitev Gasilske enote UKCL

Z novim avtom bodo lažje reševali najbolj zahtevne situacije

Gasilska enota UKCL ima ključno vlogo pri zagotavljanju preventivne in kurativne vloge v požarni varnosti v največji slovenski bolnišnici. Vrhunsko strokovno usposobljeni fantje se vedno odzovejo ob klicu na pomoč. Nedavno pa so se zelo razveselili, ko so v uporabo prevzeli prvo večnamensko gasilsko vozilo, ki bo še izboljšalo njihovo operativno zmogljivost.

Gasilci so zelo pomemben del ustroja UKCL. Sedež njihove enote se nahaja v prvi kleti objekta DTS na Zaloški cesti 7 (pod novo Urgenco). Gasilsko enoto sestavljajo vodja in dvanajst izurjenih gasilcev, ki so vsak dan razporejeni v dve izmeni. Delujejo neprekinjeno 24 ur na dan in vse dni v letu. Zagotavljajo hitro in učinkovito ukrepanje v primeru različnih vrst nevarnih dogodkov. Med osnovne dejavnosti Gasilske enote spadajo preventiva, operativa in izobraževanje zaposlenih s področja požarne varnosti.

Z novim vozilom bodo gasilci pri svojem delu še učinkovitejši.

KO GRE ZA SEKUNDE

Preventivna dejavnost je ena od pomembnih nalog njihovega dela. Vsak dan opravljajo preventivne obhode po objektih UKCL s pripadajočo okolico. Med obhodi preverjajo stanje požarne varnosti ter opozarjajo na morebitne ugotovljene nepravilnosti. Kadar gre za operativne naloge, so gasilci vedno pripravljeni na hitro posredovanje. Njihovi odzivni časi so odvisni od stopnje nujnosti in vrste nevarnega dogodka ter prioritete ukrepanja gasilca. Za nujne primere je odzivni čas takoj. Pri svojem delu se srečujejo z najrazličnejšimi izzivi: med pogostimi nalogami gasilcev UKCL so gašenje začetnih in manjših požarov, odzivanje na požarne alarme in alarm motnje, reševanje oseb iz dvigal znotraj visokih objektov, črpanje vode in druge tehnične nezgode. Poleg osnovnih nalog so usposobljeni tudi za posebne posege.

> *„ Gasilci priskočijo na pomoč tudi, ko se, na prvi pogled se sliši malce nenavadno, pojavi težava in je pri pacientih treba varno odstraniti nakit z različnih delov telesa. Kadar nas pokličejo na takšno nalogo, jo opravimo s pomočjo profesionalnega orodja britanskega proizvajalca A-Z TEC Medical. Ta naloga zahteva posebno strokovnost in natančnost, ki smo jo pridobili na strokovnem usposabljanju za uporabo tovrstnega orodja*

IZJEMNA STATISTIKA GASILSKE ENOTE UKCL:

Leto 2024 je bilo za gasilsko enoto polno izzivov in uspehov. Odzvali so se na prijavljenih ali zaznanih 12.643 dogodkov. Med dogodki je bilo **2.188 nujnih intervencij**, vključno s **1.759 odzivi** na požarne alarme in alarme motnje, ter dve posredovanji pri požarih. Poleg tega so sodelovali pri **427 tehničnih nesrečah** in reševanjih. Skupaj so izvedli **12.643 gasilskih in drugih aktivnosti**, skrbijo pa za požarno varnost v več kot 40 objektih UKC Ljubljana.

Gasilci v UKCL so opremljeni z vso potrebno opremo, ki jo potrebujejo pri svojem delu. Nedavno pa so se razveselili posebno pomembne pridobitve – v uporabo so prejeli prvo večnamensko profesionalno gasilsko vozilo, ki bo še izboljšalo njihovo operativno zmogljivost. »Vozilo je opremljeno z najsodobnejšo opremo in orodji, ki nam bodo omogočala hitro in učinkovito posredovanje na terenu. Namenjeno je gašenju začetnih in manjših požarov, reševanju ljudi in izvajanju nujnih nalog v različnih zahtevnih pogojih. Prevzem vozila je bil pomemben korak k zagotavljanju še višje ravni požarne varnosti za zaposlene, paciente in obiskovalce v UKCL. Nova pridobitev simbolizira večletna prizadevanja za izboljšanje požarne varnosti v UKCL,« še pove **Sebastjan Šenk** in doda, da je specialno večnamensko gasilsko vozilo ključna pridobitev za UKC Ljubljana, saj je bistveno povečalo raven požarne varnosti v vseh objektih, s katerimi opravlja UKC Ljubljana. Z njegovim prihodom so gasilci UKC Ljubljana še izboljšali učinkovitost preventivnih požarnih ukrepov ter omogočili hitrejše in bolj uspešno ukrepanje v primeru požarov, reševanj in ob naravnih in drugih nesrečah. Prav tako bo vozilo igralo ključno vlogo pri morebitnih evakuacijah pacientov ter zagotavljanju varnosti vsem obiskovalcem in zaposlenim v UKCL. Gasilci tako kljub obsežnemu delu ohranjajo visoko raven varnostne kulture, učinkovitosti in profesionalnosti.

Zakaj sem rad gasilec v UKCL?

Luka Knez Lazar, gasilec

Biti gasilec v UKCL pomeni biti pripravljen na hitro in učinkovito ukrepanje v najrazličnejših nujnih primerih, ko je vsaka sekunda pomembna. Poleg posredovanja na različnih tipih intervencij je pomembna hitra odzivnost, saj skrbimo za varnost pacientov, zaposlenih in obiskovalcev. Za to delo sem se odločil, ker me v življenju veselijo gasilstvo, delo z ljudmi ter medsebojna pomoč, kar ta poklic združuje in me na ta način izpopolnjuje. Gasilska enota UKCL s svojo strokovnostjo in razvojem prinaša nove izzive, kar me motivira, da se nenehno izobražujem in s tem zagotavljam, da sem vedno pripravljen na vse, kar me čaka.

Sebastjan Šenk, vodja gasilske enote

Biti vodja gasilske enote v UKCL pomeni nositi izjemno odgovornost, saj moram zagotoviti, da naša enota v vedno dinamičnem in kompleksnem bolnišničnem okolju deluje strokovno, usklajeno, hitro in učinkovito. Intervencije po objektih UKC Ljubljana so specifične zaradi narave dela in morajo biti strokovne in pravilne, saj so posledice napačnih odločitev lahko zelo resne. Zato so ključnega pomena periodično strokovno teoretično in praktično usposabljanje, sodelovanje z drugimi notranjimi in zunanjimi službami ter upoštevanje vseh sprejetih protokolov na tem področju.

Nejc Beravs, gasilec

Delo gasilca v UKCL me izpolnjuje, saj imam vsakodnevno priložnost neposredno vplivati na reševanje življenj ljudi v trenutkih, ko je njihova varnost najbolj ogrožena. Največje zadovoljstvo čutim, ko moramo v trenutku ukrepati in rešiti ljudi iz nevarnosti, bodisi ob požarih bodisi ob drugih naravnih nesrečah. Ponosno delam na vseh področjih gasilstva, še posebej na zagotavljanju varnosti pacientov, zaposlenih ter obiskovalcev ob izrednih dogodkih. Ko se spopadam z vsakim novim izzivom, vem, da imam priložnost narediti resnično nekaj dobrega in da sem del ekipe, ki pomaga v najtežjih trenutkih.

Po večletnih prizadevanjih so se gasilci razveselili specialnega večnamenskega gasilskega vozila.

Alenka Klun, Enota za odnose z javnostmi

Veččutne izkušnje, ki slepim povrnejo dostop do sveta umetnosti

Nove razsežnosti slovitih slikarskih del v Narodni galeriji

Narodna galerija in Nacionalni center za celostno rehabilitacijo slepih in slabovidnih (NC CRSS) Očesne klinike UKCL sta s svojim uspešnim sodelovanjem postavila pomemben mejnik na področju inkluzije in dostopnosti do umetnosti za osebe z okvarami vida: v osrednji slovenski galeriji za starejšo umetnost se trudijo, da bi v slikarskih mojstrovinah lahko uživali tudi slepi in slabovidni – obisk galerije je zanje brezplačen, prav tako omogočajo vstop psom vodnikom. Centru so posodili tudi tipno prilagoditev portreta Luize Pesjakove in tipno slikanico o galerijskem škratu Galu, v »dnevni sobi« pa se na televizorju vrtijo slikovni in zvočni opisi najbolj znanih umetnin s sten galerije.

Kot poudarja oftalmologinja in vodja NC CRSS, izr. prof. dr. **Nataša Vidovič Valentinčič**, dr. med., je »vsako tovrstno povezovanje in sodelovanje različnih strok izjemnega pomena za dvig dostopnosti in ne nazadnje kakovosti življenja oseb s slepoto in slabovidnostjo. Tako dajemo ljudem z izgubo vida priložnost tudi za tovrstne izkušnje in se na celotni ravni približujemo ideji inkluzivnega prostora za prav vse, ne glede na posebne potrebe oz. invalidnosti.«

V osrednji slovenski galeriji za starejšo umetnost se trudijo, da bi v slikarskih mojstrovinah lahko uživali tudi slepi in slabovidni.

ZA BOLJŠO KAKOVOST ŽIVLJENJA SLABOVIDNIH STAROSTNIKOV

Poseben poudarek znotraj tega sodelovanja je namenjen osebam s starostno degeneracijo makule, ki predstavljajo največji delež rehabilitandov v NC CRSS. Starostna degeneracija makule je namreč vodilni vzrok za izgubo vida pri starejših, kar pogosto privede do zmanjšane zmožnosti uživanja v umetnosti in kulturnih dejavnostih. Oftalmologinja prof. dr. **Polona Jaki Mekjavič**, dr. med., vodja mrežnične dejavnosti in ena izmed pobudnic sodelovanja Centra z Galerijo, izpostavlja:

> *„Za osebe s starostno degeneracijo rumene pege je ključno, da jim omogočimo prilagojene izkušnje, ki jim povrnejo dostop do sveta umetnosti. Takšna dostopnost ne prispeva zgolj k ohranjanju njihovih kognitivnih in čustvenih sposobnosti, temveč pomembno izboljšuje kakovost njihovega življenja.*

»Veččutni pristop je pomemben za vsakogar; na ta način lahko popolnoma drugače doživimo umetniška dela,« razmišlja prof. dr. **Deja Muck** s Katedre za informacijsko in grafično tehnologijo na Naravoslovnotehniški fakulteti UL, ki je skupaj s svojimi študenti združila moči z Narodno galerijo in nastale so čudovite tridimenzionalne reprodukcije najprepoznavnejših del iz zgodovine slovenske umetnosti.

Kot pojasnjujeta z **Živo Rogelj**, vodjo Oddelka za izobraževanje in animacijo v Narodni galeriji, se je vse skupaj začelo s flamskim mojstrom Rembrandtom – ob razstavi leta 2023 so študentje izdelali prve taktilne kopije, t. i. »mini reliefe«, (dobesedno) novo dimenzijo pa je dobilo z Ažbetovo Zamorko in Kobilčino Kofetarico.

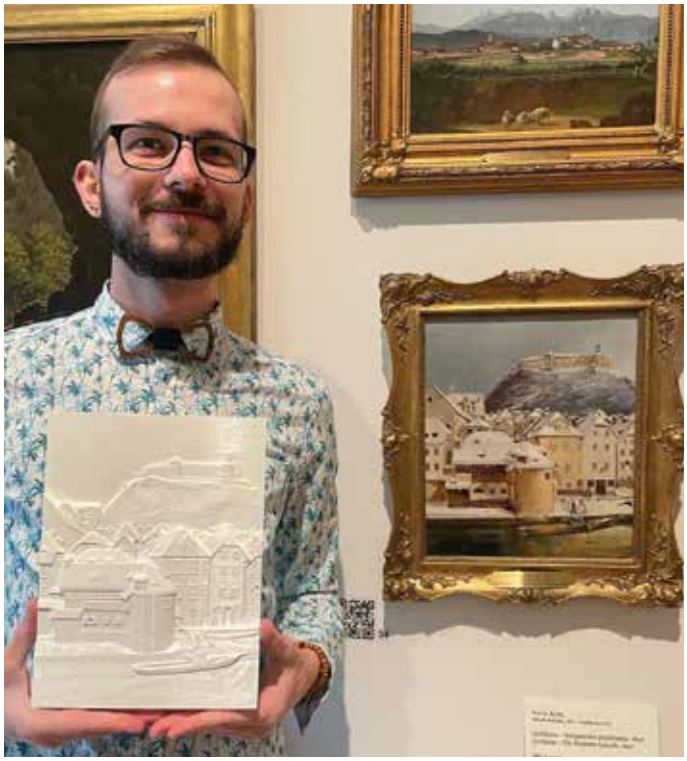

Zakladnico slovenske umetnosti se trudijo približati čisto vsem, tudi tistim, ki zaradi različnih oviranosti v njihovi lepoti sicer ne bi mogli uživati.

INTERDISCIPLINAREN PRISTOP Z VELIKO VNEME IN POGUMA

»Dvodimenzionalnim umetninam dodati novo razsežnost, in to ne zgolj v prenesenem pomenu, je bil velik izziv, a smo k njemu pristopili z veliko delovne vneme in tudi poguma,« pojasni prof. dr. Muck in doda, da je bila prav Zamorka projekt, pri katerem si je kateri od njenih študentov prvič »upal« na še popolnoma neraziskan teren.

Rezultat večmesečnega dela je izjemna interpretacija iz biopolimerja, prijetnega na otip in prijaznega do okolja, ki ni le zvesto sledila izvirniku in je v podrobnostih skladna z zgodovinskim okvirjem časa, v katerem je nastala Ažbetova slika – tako je tudi s Kofetarico, ki je v 3D-podobi dobila stol (ta je sicer na sloviti umetnini Ivane Kobilce le slutnja v ozadju).

»Pristop je bil resnično interdisciplinaren, sodelovali smo s kiparji in z restavratorji, s strokovnjaki smo se posvetovali tudi glede anatomije,« pojasnjuje Deja Muck, ki je s študenti delala več mesecev, da bi v odlitke prenesli kar največ informacij za tiste, ki slike ne morejo (dobro) videti. V bližnji prihodnosti je v načrtu tudi nadgraditev izdelkov, ki jim bi želeli dodati različne teksture in barve.

STIK S SVETOM SLEPIH IN SLABOVIDNIH ZA VIDEČE

Sodelovanje z Narodno galerijo jim je v obojestransko zadovoljstvo. Kot pove Živa Rogelj, na ta način tudi videči prihajamo v stik s svetom slepih in slabovidnih, galerija pa kot ena osrednjih slovenskih kulturnih ustanov uresničuje svoje poslanstvo – zakladnico slovenske umetnosti približati čisto vsem, tudi tistim, ki zaradi različnih oviranosti v njihovi lepoti sicer ne bi mogli uživati.

Šli so še korak dlje: ljudem z oviranostjo omogočajo občasno delo v galeriji. Za osebe s slepoto in slabovidnostjo so v Narodni galeriji uredili tudi talni taktilni vodilni sistem pred vhodom v ustanovo in stopnice opremili s kontrastnimi trakovi, kar jim lahko omogoča samostojnejše gibanje. Za posebne učinke in tipno zaznavo po dogovoru poskrbijo na prilagojenih vodstvih, ki so za osebe z oviranostmi brezplačna, prav tako tudi vstop.

V sodelovanju z rehabilitacijskim timom NC CRSS so pripravili letake za takšne oglede ter poskrbeli za ustrezno velikost pisave in tipografijo. Naši strokovnjaki z Očesne klinike so zaposlenim v Narodni galeriji podali nasvete, kako naj bodo spletna in tiskana gradiva, zvočni opisi in taktilne umetnine čim bolj dostopni za osebe s slepoto in slabovidnostjo: kakšno pisavo uporabljati in kako sporočati informacije.

(ZNOVA) IZPOLNJUJOČE PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

Slepim in slabovidnim so na voljo zvočni opisi kar ducata znamenitih umetnin, za otroke pa so v sodelovanju s Pedagoško fakulteto Univerze v Mariboru in Aksinjo Kermauner pripravili deset različic tipne slikanice o galerijskem škratu Galu. V stalni zbirki galerije je obiskovalcem običajno dostopna tudi tipna prilagoditev slike Mihaela Stroja Luiza Pesjak, opremljena s povečevalnim steklom, zvočnim opisom in razlago v brajici, ki pa so jo zdaj, za nekaj časa, posodili NC CRSS.

> *„Na ta način oziroma s temi pripomočki lahko našim rehabilitandom konkretno prikažemo določene reči in jih tudi spodbudimo, da se na novo ali znova vključujejo tudi v dejavnosti, ki jih obogatijo. S tem jim kljub izgubi vida omogočimo mnogotero novih izkušenj in jih spodbudimo k izpolnjujočemu preživljanju prostega časa, kot je denimo prav ogled Narodne galerije.*

Tako sklene tiflopedagoginja asist. **Eva Škrlec Velkavrh**, mag. prof. spec. in reh. ped. z NC CRSS in doda, da je v teku skupna priprava zvočnega opisa samega prostora Narodne galerije in da je načrtovana izvedba izobraževanja za tamkajšnje zaposlene, da bodo znali ustrezno pristopiti k osebam z izgubo vida, jih ustrezno spremljati po prostoru in še nekoliko bolje razumeti njihove zelo raznolike potrebe. ▪

Našli so način, da lahko tudi slepi in slabovidni uživajo v sloviti Kofetarici.

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

foto: Miha Bernard

Čudežna ozdravitev Mislava Gverića

Zdravnikom iz UKCL bom večno hvaležen!

Mislav Gverić je bil leta 1992 navihan in nabrit 13-letni mulček, ki se je s prijatelji, kot že ničkolikokrat prej, zabaval v bližini vlakov pri cementarni v zahodnem delu Zagreba. S prijateljem sta splezala na vrh vagona. Prijatelj jo je odnesel brez poškodb, Mislav pa je preživel električni udar. V hipu je zagorel in le zaradi prisebnosti prijateljev in bližnjih stanovalcev na strehi tistega vagona ni umrl. Posledice so bile strašljive: opečenega je imel kar 65 odstotkov telesa in njegovo življenje je viselo na nitki. Zaradi vojne na Hrvaškem so ga prepeljali v UKCL, kjer so ga kar desetkrat operirali. Rešili so mu življenje in mu omogočili, da danes živi brez bolečin. Hvaležni Mislav se je nedavno oglasil pri slovenskih zdravnikih in se jim spet zahvalil.

Mislav Gverić je leta 1992 preživel hudo nesrečo z električnim tokom. Takrat so mu pomagali slovenski zdravniki in medicinsko osebje, ki jim je zelo hvaležen. Na fotografiji z dr. Albinom Stritarjem in medicinsko sestro Darjo Dželilović Pretnar.

»V UKC sem prišel leta 1992, potem ko sem se opekel. Poškodbe so bile hude in globoke, vseh kategorij, od prve do popolne karbonizacije na nekaterih delih telesa. Sam udar se je zgodil, ko sem se povzpel na vagon, ki je stal na razvrstilnem tiru. »Vstopil« sem v električni tok: torej se nisem dotaknil žic, ampak je bilo dovolj, da sem bil blizu žice visoke napetosti. Ker je bila takrat na Hrvaškem vojna in je bila vsa oprema na fronti, so mojim staršem svetovali, da bi bilo najbolje poiskati pomoč nekje v tujini, saj so bile moje možnosti za preživetje tukaj zelo majhne. Tako smo prejeli priporočilo za UKC Ljubljana in doktorja Arneža ter celotno osebje oddelka za opekline, ki so me s pomočjo vojaškega helikopterja po štirih dneh ležanja v Klaićevi bolnišnici v Zagrebu prepeljali v UKC Ljubljana. Tam sem kmalu spoznal tudi dr. **Albina Stritarja**, ki je bil del tima, odgovornega zame. Zelo mi je pomagal na vse načine, tako zdravniško, kirurško kot tudi osebno s svojo vedno vedro naravo. Na koncu je bil tisti, ki me je pospremil iz bolnišnice z besedami: „Greš domov, lahko poješ",« pripoveduje Mislav.

DOLGO BIVANJE V BOLNIŠNICI IN ŠTEVILNE OPERACIJE

V bolnišnici je prebil dva meseca in teden dni, imel je sedem operacij, sepso, polno neprespanih noči, močnih zdravil ... Bil je na robu kome. Potreboval je približno štiri mesece rehabilitacije in nekaj korektivnih operacij ... »Rehabilitacija je bila vsakodnevna, težka za mene in moje starše, saj sem si želel vse drugo, razen biti v bolnišnici in delati boleče vaje. Na srečo je vse minilo dobro in na začetku naslednjega leta sem se vrnil v svoj razred, svojo šolo, med prijatelje. Vendar je moje življenje po tem postalo vse, samo ne običajno. Čeprav sem se fizično hitro opomogel, so posledice nesreče postale breme, ki ga je bilo težko nositi skozi puberteto, odraščanje in skozi življenje. Če ne bi bilo dobrega in podpornega okolja skozi ves proces okrevanja, še posebej pa psihoterapije, bi bile travme veliko hujše,« je realen Mislav, ki je zdaj dobro. Pravi, da ima lepo življenje in dobre ljudi okoli sebe. Čeprav si sam ni ustvaril družine, je hvaležen, da ima okoli sebe kopico ljudi, ki ga podpirajo.

Na vprašanje, ali je je popolnoma ozdravel, pove:

> *„Predvidevam, da sem, vendar je to na neki način še vedno travma, ki jo človek nosi s sabo skozi življenje. Vsake toliko se sprašujem, kaj bi bilo, če bi bilo ... Zato verjamem, da vsak človek, ki doživi takšno travmatično izkušnjo, potrebuje veliko časa, pogovorov in terapevtskega dela, da razume, da smo in bomo vedno lahko čudoviti in dobri ljudje, prav taki, kot smo, z brazgotinami ali brez njih*

MORDA KMALU CELO KNJIGA

Prvih dni po nesreči se spominja v megli, potem pa se mu je tudi spomin začel vračati. Ambiciozni Mislav upa, da bo del njegovega življenja enkrat deljen tudi v obliki knjige. Po vseh letih, ki so minila od njegove nesreče in okrevanja, pa je še vedno v stiku z dr. Stritarjem. Občasno se slišita in pogovarjata. Vedno je na razpolago, da za potrebe osveščanja deli svojo zgodbo. »Treba je govoriti o tem in poskušati na vse načine preprečiti takšne nesrečne primere povsod, tako v Sloveniji, na Hrvaškem in še širše. Moje izkušnje z zdravstvom so bile vedno pozitivne. Treba je poudariti preobremenjenost sistema, premalo osebja in seveda bolnišnic, ki niso vedno usklajene z modernimi časi. Še posebej otroške. V UKC Ljubljana so mi res vsi pomagali. Vsi zdravniki, sestre in ostalo osebje so bili res neverjetni. Spomnim se mnogih: sestre Ane, sestre Darje, Jelke, Majde, druge sestre Ane, sestre Tanje, Darinke, Vere, dr. Brčiča, ki se je, kot je rekla sestra Darinka, kot lev boril zame, dr. Prezlja, dr. Arneža, dr. Dragančeve, ki so se prav tako zelo borili zame,« pripoveduje Mislav, ki dela v računovodstvu na Kliniki za psihiatrijo Sveti Ivan v Zagrebu. Ukvarja se tudi z glasbo in njegov hobi je vrtnarjenje. Ob obisku UKC Ljubljana ima vsakokrat znova potrebo reči hvala, objeti vse te ljudi in nekako zaključiti to travmo. »Želel sem jim povedati: tukaj sem in dobro sem. Uspeli ste. Uspeli smo. Hvala!« ▪

Koncert OVITA ZANJO

»Polna Gallusova dvorana Cankarjevega doma je bila eno, povezana v nepozabnem in avtentičnem dogodku, pristnih in močnih čustvih ter plemenitem namenu – za njo, za nas, za boljši jutri.«

V sklopu projekta OVITA so 14. oktobra 2024 organizirali velik slavnostni dogodek in dobrodelni koncert OVITA zanjo, ki sta ga s častnim pokroviteljstvom podprla predsednica Republike Slovenije dr. Nataša Pirc Musar in župan Mestne občine Ljubljana Zoran Janković. Koncert je bil posvečen ženskam v boju z raki rodil ter vsem, ki jim na tej poti stojijo ob strani.

Rdeča nit dogodka ni bila bolezen, temveč življenje in tisto, kar je v njem resnično. Uveljavljeni umetniki različnih zvrsti, športniki, priznani strokovnjaki in številne osebnosti so dokazali, da raznolikost povezuje, če si ljudje tega želijo. S svojim zgledom, delom, prizadevanji, ustvarjanjem in ne nazadnje nastopom so presegli navidezne trende »instant« družbe ter opozorili na prave vrednote. Dogodek je otvorila umetniška vodja in vodja projekta OVITA asist. **Mateja Lasič**.

Kot slavnostni govorec je prisotne nagovoril svetovno uveljavljeni prof. dr. Dirk Timmerman, predstojnik ginekološke klinike Univerzitetne bolnice Leuven iz Belgije in vodja mednarodne raziskovalne skupine IOTA. Sledile so navdihujoče misli in besede Petre Majdič, Mihe Mazzinija in Tanje Skaze, ki jih je v okrogli mizi povezal priznani prof. dr. Uroš Ahčan.

V glasbenem delu so z Matejo Lasič (klavir) in simfoničnim orkestrom Univerze v Ljubljani Grex Symphoniacorum pod vodstvom dirigenta Mihe Zupanc Kovača nastopili Bojan Cvjetićanin (Jocker Out), Tomi Meglič (Siddharta), Anja Bukovec (violina), Sara Čano (violončelo), Maja Žerjav (saksofon) ter vokalni skupini Katrinas in Muze.

> *“ Nastopajoči so nastopili pro bono, organizacijo dogodka pa so izpeljali v sklopu zavoda MAURANA ob pomoči družin, prijateljev, anonimnih prostovoljcev in filantropov ter Mestne občine Ljubljana, zato da bi lahko vsa pridobljena sredstva v okviru dobrodelnega koncerta OVITA zanjo namenili nakupu najsodobnejše medicinske opreme in kirurških inštrumentov, ki bodo prispevali k najboljši možni obravnavi in zdravljenju naših žensk.*

Srčna zgodba se je dotaknila tudi drugega kontinenta čez Atlantski ocean, zato je pri pripravi programa na pomoč priskočil tudi za emmyja nominirani skladatelj Anže Rozman, ki je posebej za to priložnost priredil filmsko glasbo Hansa Zimmerja, ki je pospremila tri navdihujoče video zgodbe bolnic Marte, Marije in Damjane ter osebja Kliničnega oddelka za ginekologijo UKC Ljubljana. ▪

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

foto: Andreja Comino

Neverjeten razmah Knjižnice na urgenci

Dobra dela se množijo!

To, kar se je med kovidom zdela prijazna gesta za čakajoče na urgenci, je preraslo v projekt, ki se mu pridružuje čedalje več ljudi in močno odmeva tudi v javnosti. »Knjižnica na urgenci, nekoč majhen kotiček s knjižno polico, polno knjig in revij, pridno dobiva podružnice po drugih klinikah. Naša sodelavka Barbara Miklošič neutrudno skrbi, da si čedalje več ljudi lahko krajša čakanje na pregled tudi z branjem romanov, otroških knjig, priročnikov, kuharskih knjig, revij … Pri tem pa zbira še oblačila, igrače …«

»Projekt se razvija s takšno hitrostjo, da tudi sama včasih ne sledim več – poleg svojega rednega dela komaj uspem opraviti vse, kar nastaja iz tega projekta. Ne samo, da sem zadovoljna – navdušena sem! Hvaležna sem, da je po celi Sloveniji toliko ljudi, ki so pripravljeni podariti svoje knjige, od bolnikov, svojcev, knjižnic, drugih ustanov. Odziv je res neverjeten. Iz projekta #knjižnicavčakalniciurgence je nastalo še nekaj projektov, ki prav tako pogrejejo srce. Prijateljica in sodelavka iz Kardiološke ambulante obožuje kvačkanje. Tako sem prišla na idejo, da bi njene kolegice izdelale copatke, nogavičke, hobotnice iz volne in bi jih podarili mamicam in očkom v Porodnišnici Kranj. Punce so nakvačkale nekaj ogromnih škatel in vreč copatkov in spet je bilo veselje na vseh koncih. Prav tako zbiram igrače in knjige za Pediatrično kliniko, kamor sem posodila eno svoje stojalo, da imajo lahko še več knjig. Dobila sem čisto nove igrače, ki sem jih odpeljala tja. Med potjo sem jih že malo razdelila otrokom – ko bi lahko videli te nasmehe. V dar smo dobili tudi puloverje s kapuco Repki (Roka Trkaja), ki sem jih podarila za Junake 3. nadstropja. Prav tako za starše, ki si tega ne morejo privoščiti, zbiram otroška oblačila in pripomočke, ki jih pridejo iskat iz Porodnišnice Kranj. Sodelavka iz razdeljevalnice oblek UKC Ljubljana je zanje celo prinesla čisto nov otroški sedež. Zbrala sem tudi knjige in igrače za varne hiše. Neuporabne knjige pa podarim gasilcem, ki jih nato prodajo dalje za star papir in s tem morda dobijo sredstva, da si lažje in hitreje kupijo gasilno opremo, ki jo potrebujejo, da pomagajo vsakemu, ki potrebuje njihovo pomoč. Tako vse pride prav,« navdušeno pripoveduje Barbara Miklošič, ki ji je bilo najlaže dobiti knjige oziroma prijazne ljudi, ki so jih pripravljeni podariti in celo pripeljati do urgence – sama jih namreč ne zmore več pobirati po Ljubljani in okolici, ker je tega preveč. V največjem navalu je imela po 5–7 dvigov knjig na dan – kolikor jih je lahko spravila v avto. To terja ne samo čas, ampak tudi finančno ni majhen zalogaj, ki si ga z eno plačo ne more privoščiti. Na pomoč so ji priskočili sodelavci iz celotnega UKC Ljubljana, ki se vozijo iz cele Slovenije, pa reševalci, ki ji pripeljejo knjige iz Maribora, Slovenj Gradca, Primorske itd. Javljajo se ji prek družabnih omrežij in ponudijo pomoč pri prevozu.

HVALEŽNA ZA PODPORO VODSTVA

»Precejšen izziv je bilo dobiti nove, večje in bolj trajnostne omare, ki so umeščene tako, da so kar najbolj prijazne za paciente. Srednje velik izziv je bil tudi prostor – v UKC Ljubljana smo že tako okrnjeni s prostorom, zato knjige skrivam po vseh kotičkih. Želim si eno sobo, ki bi bila namenjena samo temu, da nisem nikomur v napoto. Ko sem se opogumila prositi za stvari, so kar prihajale. Tako sem dobila svojega »Rudija« – transportni voziček, ki mi ga je podarilo podjetje z varovalno opremo, da vsaj malo olajša delo mojemu hrbtu – pa še po stopnicah zna (smeh). V kratkem se obeta donacija več omar, da bodo knjige našle mesto še drugod po UKC Ljubljana. Nedavno je knjižnica zaživela tudi v glavni avli UKC Ljubljana, saj tam veliko ljudi posedi, ko čakajo svojce ali pridejo na obisk k svojcem, ki so hospitalizirani. Glede na izpraznjene police – več kot očitno služi svojemu namenu. Vztrajnost se vedno izplača, da se doseči nemogoče, potrebna je samo dobra utemeljitev. S prošnjami za knjižnico sem začela že pod vodstvom prejšnjega generalnega direktorja, pod vodstvom

PODPIRAJO BARBARINE SANJE

»Želim si, da bi se knjižnice razširile po celotnem UKC Ljubljana. Pacienti mi sami sporočajo, kje bi si želeli imeti še dodatne police s knjigami. Projekt se je zelo lepo razvil tudi izven UKC Ljubljana, tako da imamo mini knjižnice na veliko lokacijah. Knjige so šle na 22 različnih lokacij, tako v druge bolnišnice, domove za ostarele, varne hiše, na Onkološki inštitut, redno jih nosim na Pediatrično kliniko, celo na Obalo in v Bangkok. Včasih se pošalim, da smo postali mednarodna knjižnica. Vsake toliko bi prišel prav še kakšen dodaten par rok. Ko malce potarnam, se vedno najde kakšna prijazna duša, da mi pomaga, vendar vemo, da ima oskrba bolnikov prednost – večkrat se sodelavci hecajo, da zdaj rabim pa že kombi za vse te knjige. Že res, da je bila ideja za #knjižnicavčakalniciurgence moja in da sama skrbim za zalogo knjig za vse lokacije – vendar je pomembno povedati, da imam kup pomočnikov. Vsaka škatla, ki mi jo da na stran naša bolničarka; vsaka knjiga, ki jo sprejmejo varnostniki; vsakokrat, ko sem prosila za voziček, so mi ga bivši zaposleni pripeljali pred vrata; vsak klic na EOJ, v Kabinet GD, vsak par rok, ki pride na pomoč; drage čistilke, sodelavke, ki urejajo knjižnico, ko sem jaz odsotna, vsak reševalec, medicinska sestra, zdravstveni administrator, ki pripelje knjige, deli moje objave, vsi smo del te lepe zgodbe. Vsak bolnik, svojec, sodelavec, ki pripelje knjige ... Vsem sem zelo hvaležna. Vsi smo dokaz, da z dobro organizacijo, posluhom za človeka in empatijo zmoremo tudi nemogoče stvari. Nikoli si nisem niti v sanjah predstavljala, da ta majhen projekt lahko preraste v to, kar je danes. Pa nismo še končali Hvala vsem!«

zdajšnjega pa se stvari premikajo. Zato se iskreno zahvaljujem Kabinetu generalnega direktorja, doc. dr. Marku Jugu, dr. med., in Enoti za odnose z javnostmi UKC Ljubljana – ta trikotnik je poskrbel, da bodo naši pacienti, svojci in naključni obiskovalci lahko uživali v večji in pestrejši izbiri knjig, saj bo za njih veliko več prostora. Po vseh teh letih se mi vsakokrat znova nariše nasmeh na obraz, ko se sprehodim po čakalnici in vidim, da ljudje berejo, namesto, da imajo v rokah mobilne telefone. Najlepši prizori so tisti, ko svojci berejo svojim bolnim staršem ali drugim sorodnikom. Seveda ne zaostajajo tudi otroci, ki berejo svojim staršem. Kaj je lepšega kot to? Odkar je knjižnica v tako velikem obsegu, veliko raje prihajam v službo. Imam občutek topline, da delamo nekaj dobrega. Prijetno pobožajo tudi lepe in prijazne besede, ki jih dobim vsak dan preko družabnih omrežij, po pošti ali preko elektronske pošte in mi jih posredujete tudi iz Enote za odnose z javnostmi. Vsekakor brez timskega dela ne bi uspelo. Iskrena hvala,« sklene Barbara Miklošič. ▪

“ S podporo Knjižnici na urgenci je UKC Ljubljana dokazal, da ima posluh za ljudi, da si želi ljudem izboljšati mučen čas čakanja do pregleda oz. do zaključka obravnave. Verjamem, da če bi imeli čarobno palico, bi skrajšali čakalne dobe, tako pa je vsaka malenkost, ki pripomore k boljšemu počutju, več kot dobrodošla in pomeni veliko. Pogosto bolniki pridejo na urgenco v stiski, brez osnovnih stvari (telefon, tablica, knjiga, revija ...), zato je dobrodošlo, da imajo na voljo vsaj nekaj od tega pri nas, v čakalnici. Tudi sami so večkrat povedali, da jim knjižnica veliko pomeni.

Denis Mušič, dipl. org., Pediatrična klinika, Služba za otroško psihiatrijo

Desetletje uspešnega programa Neverjetna leta

Izboljšana komunikacija za učinkovitejše delovanje doma in na delovnem mestu

V začetku leta smo končali s tretjo skupino programa Neverjetna leta za zaposlene. »Še posebej se zahvaljujemo glavni medicinski sestri in vodstvu UKC Ljubljana, da so podprli program in omogočili izvajanje programa za vse zaposlene. Program se bo nadaljeval tudi v prihodnje.

Programi Neverjetna leta (orig. The Incredible Years) avtorice Carolyn Webster-Stratton, klinične psihologinje, so serija medsebojno povezanih, na dokazih temelječih programov za starše, otroke in učitelje, z namenom preprečevanja in zgodnje obravnave vedenjskih težav otrok. Obsegajo programe za starše, učitelje in otroke ter so namenjeni krepitvi njihovih socialnih veščin, samokontrole in čustvenega razmišljanja. Treningi so namenjeni staršem predšolskih in šolskih otrok od približno tretjega do dvanajstega leta starosti.

Program temelji na vzpostavljanju zdravega in pozitivnega odnosa staršev s svojimi otroki. Vemo, da so ti zelo pomemben temelj zdravega odraščanja ter dolgoročnega duševnega in telesnega zdravja. Temeljijo na učenju preprostih, a učinkovitih strategij, ki krepijo pozitiven odnos med staršem in otrokom, na vzpostavljanju dnevnih rutin in veščin, ki spodbujajo otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. Otroka spodbujajo k prepoznavanju, izražanju in obvladovanju svojih čustev. Otroci se učijo socialnih veščin, ki jim omogočajo uspešnejše vstopanje v vrstniški svet, in strategij reševanja težav, ki jih bodo lahko uporabljali vse življenje.

KAKŠNE IZBOLJŠAVE SO SE ZGODILE NA DELAVNICAH?

- ✓ **IZBOLJŠANJE KOMUNIKACIJE:** Mnogi starši poročajo, da so po zaključku programa izboljšali svojo sposobnost komunikacije z otroki. Naučili so se, kako bolje prisluhniti in izražati svoja čustva.
- ✓ **OBVLADOVANJE VEDENJA:** Starši so pogosto zadovoljni z orodji in strategijami, ki so jih pridobili za obvladovanje težavnega vedenja svojih otrok. Program jih uči, kako postaviti jasna pravila in posledice ter kako pozitivno okrepiti želena dejanja.
- ✓ **PODPORA SKUPNOSTI:** Udeležba v programu prinaša tudi občutek pripadnosti in podpore. Starši se srečujejo z drugimi, ki se soočajo s podobnimi izzivi, kar jim daje občutek, da niso sami v svojih težavah.
- ✓ **POVEZOVANJE Z OTROKI:** Veliko staršev ugotavlja, da jim program pomaga pri gradnji močnejših in bolj pozitivnih odnosov z njihovimi otroki. Upoštevanje otrokovega čustvenega sveta in spodbujanje njihove samostojnosti sta ključni temi.
- ✓ **POVEČANJE SAMOZAVESTI:** Starši pogosto občutijo povečanje samozavesti pri reševanju težav s svojimi otroki. Učenje novih veščin in strategij jim daje moč, da se s situacijami soočajo bolj samozavestno.
- ✓ **PRAKTIČNE TEHNIKE:** Mnogi starši so navdušeni nad praktičnimi tehnikami, ki jih program ponuja, od igrač in iger do strategij za obvladovanje stresa, ki jih lahko uporabljajo v vsakodnevnem življenju.

ODLIČNI REZULTATI PROGRAMOV IN KNJIGA

V Sloveniji so v dokazano učinkovite programe starševstva Neverjetna leta in Vlagajmo v igro (iiP) vključili že več kot 3.500 staršev. Program Neverjetna leta izvajajo tudi za zdravstvene delavce v UKCL, ki zaradi narave turnusnega dela manj časa preživijo s svojimi otroki v domačem okolju. Skupaj s sodelavci Centra za dokazano učinkovite programe za otroke, ki deluje v okviru Službe za otroško psihiatrijo na Pediatrični kliniki pod vodstvom dr. Marije Anderluh, so na Osnovni šoli Trnovo ob izidu knjige Neverjetni učitelji predstavili izvajanje programov Neverjetna leta in implementacijo novega programa Vlagajmo v igro, namenjenih vzgojiteljem, učiteljem in svetovalnim delavcem. OŠ Trnovo je namreč ena od šol, ki je v programu Neverjetna leta v zadnjih letih izobrazila velik del svojih učiteljev. Vzdušje na šoli je zdaj drugačno, z usmerjanjem na pozitivno vedenje so se spremenili otroci, odnosi med njimi, učitelji in odnosi učiteljev s starši, šola pa se je »oblikovala v podporno in pozitivno naravnano skupnost«.

Na novinarski konferenci so predstavili petletne izkušnje sodelovanja Centra s šolami, ki kažejo, da je sodelovanje učinkovito, koristno in predvsem možno. Podane so bile tudi izkušnje z izvajanjem programov starševstva v UKCL. Sodelovali so (na prvi fotografiji od leve proti desni) mag. Đulijana Juričić, ravnateljica OŠ Trnovo, dr. Marija Anderluh, dr. med., vodja Službe za otroško psihiatrijo, mag. Sonja Stepančič, učiteljica na OŠ Trnovo, izvajalka programa Neverjetna leta in prevajalka knjige Neverjetni učitelji, Karmen Keše, učiteljica na OŠ Rimske Toplice in izvajalka programa Neverjetna leta, Tjaš Debeljak, psiholog v Centru za dokazano učinkovite programe za otroke, in Denis Mušič, izvajalec programa Neverjetna leta v UKCL. Prek videoposnetka je zbrane nagovorila tudi ministrica za zdravje dr. Valentina Prevolnik Rupel.

MNENJA STARŠEV:

“ Ko sem prišla na prvo srečanje, nisem vedela, kako bo vse potekalo, kaj pričakovati. Priznam, da sem bila živčna. Želela sem si le, da bi se s svojim otrokom ponovno zbližala in da med nama ne bi bilo napetosti. Nisem si znala predstavljati, da mi bo trening starševstva tako zelo pomagal in me naučil, kako pravilno vzpostaviti in popraviti odnos z otrokom. Že od prvega srečanja sem odšla domov pomirjena, z notranjim zadovoljstvom, pozitivno naravnana in s koristnimi informacijami. Veselila sem se vsakega srečanja, saj sem čutila, kako zelo mi trening starševstva pomaga in kako se odnosi doma resnično spreminjajo na bolje.

“ Priznam, da sta voditelja že na uvodnem srečanju name naredila velik vtis. Odločen pristop, jasna pravila srečanj, iskrene izpovedi staršev, zmožnost poslušanja in podajanja zelo dobrih komentarjev ... Takoj sem vedel, da bova od tega lahko veliko dobila. Všeč mi je bilo tudi, da smo bili »prisiljeni« sproti trenirati doma, saj si bil na ta način res vse dni v mislih in dejanjih pri tem, česar smo se učili.

“ Pohvalila bi vajino strokovnost in s primeri podkrepljena dejstva, da smo si lažje predstavljali, kako poteka praksa. Vidi se, da sta uigran par in da verjameta oziroma živita Neverjetna leta. Všeč mi je bilo, da sta nas znala ustaviti, ko smo želeli prehitevati, in vztrajala, da utrdimo temelje in počasi hodimo naprej. Tisti dve uri sta vedno prehitro minili, saj sta tako zanimivo predavala, da je človek res noter padel. Zato, če bi lahko kaj spremenila, bi šolanje brez dvoma podaljšala. Glede programa sva bila na začetku malo skeptična, saj je bilo veliko drugačnih vzgojnih ukrepov, katerih sva se posluževala do takrat. S strokovnostjo in primeri iz resničnega življenja sta naju prepričala, da sva na pravi poti, in tudi sama sva začela verjeti v program. Še lažje pa je bilo, ko se je najin trud poznal na otrocih, da nam je šlo na boljše.

“ Program je kompaktna celota smiselno urejenih starševskih načel, usmeritev in tehnik, ki znanstveno preverjeno delujejo. Delovale pa so, na moje veliko presenečenje, tudi pri nas doma, kar je bila velika spodbuda in motivacija, da hodiva skupaj še naprej. Ravno praktični vidik poskušanja in uvajanja teh tehnik pri lastnih otrocih daje programu vrednost. Z domačo nalogo preizkusiti v praksi, s pogovorom o tem, kako nam je šlo, tudi aktivacija z delom v skupini, igra vlog. Razmerje teorije in prakse je pravšnje, saj je v končni fazi pomembno to, kar živimo vsak dan. Ne živimo v oblaku neke čudovite starševske teorije. Mora delovati. In deluje. Program je zanimiv za vse starše, tudi takšne, ki nimajo doma zatečenega težkega stanja, morda samo normalne vzgojne težave.

“ Najbolj sem si zapomnila besedi piramida starševstva. Vsakokrat, ko jo pogledam, se spomnim besed, da če delamo na spodnjem delu piramide, do sankcij sploh ni treba. Vse se da. To sem sicer že vedela, ampak program je narejen tako, da je vse te drobtinice, ki sem jih zasledila med raznim čtivom, povezal v SMISELNO celoto. Celoto, po kateri lahko samo rečeš: Aha! Ampak saj je res tako!

Dragi sodelavci, če se želite udeležiti programov Neverjetna leta za izboljšanje komunikacije doma (kar se potem posledično prenese tudi na delovno mesto), se lahko prijavite denis.music@kclj.si. ▪

Nataša Čermelj, Andreja Comino

Foto: Andreja Comino

Interdisciplinarna delovna skupina za promocijo poklicev UKC Ljubljana

Aktivni doma in v tujini

Tako kot po Evropi in tudi po mnogih koncih sveta se tudi v Sloveniji soočamo z dolgoživo družbo, s staranjem prebivalstva in vse bolj tudi s pomanjkanjem kadra v poklicnih skupinah, ki so usmerjene v pomoč drugim osebam. S kadrovsko stisko se že nekaj časa soočamo tudi v Univerzitetnem kliničnem centru (UKC) Ljubljana. V največji slovenski bolnišnici smo k reševanju pomanjkanja zaposlenih v okviru strateških ciljev UKC Ljubljana in reševanja kadrovske problematike pristopili nadvse aktivno. Imenovana je interdisciplinarna Skupina za promocijo poklicev UKC Ljubljana, ki jo sestavljajo predstavniki različnih poklicnih skupin, zastopanih v UKC Ljubljana – od tehnika zdravstvene nege in diplomiranega delovnega terapevta do diplomirane medicinske sestre, diplomirane babice, diplomiranega fizioterapevta, diplomiranega inženirja radiološke tehnologije in drugih. Člani skupine smo aktivni tako doma kot v tujini.

Člani skupine smo bili v minulih mesecih aktivni na različnih dogodkih, ki so se odvijali po Sloveniji in v tujini. Na različne načine smo zanimivo in nikoli dolgočasno delo, posvečeno pomoči ljudem, v ekipnem duhu približali laični javnosti, še posebej mladi populaciji.

Veliko zanimanja mladih in tudi malce starejših iskalcev zaposlitve je bilo meseca oktobra 2024 na **Kariernem sejmu MojeDelo.com** v Cankarjevem domu, kjer so se predstavljali tako slovenski delodajalci kot nekateri delodajalci iz sosednjih držav, ki se ravno tako soočajo s pomanjkanjem zaposlenih. Člani delovne skupine za promocijo poklicev UKC Ljubljana so zainteresiranim obiskovalcem sejma aktivno predstavili zaposlitvene možnosti v UKC Ljubljana skozi celoten nabor različnih poklicev, s katerimi vsak dan pomagamo uporabnikom zdravstvenih storitev.

> *Letošnje Informative se je udeležilo skoraj 30 tisoč obiskovalcev z vseh koncev Slovenije in omogočila je vpogled v prihodnost izobraževanja, poklicev in zaposlovanja.*

Meseca oktobra 2024 smo člani skupine aktivno sodelovali tudi na **Kariernem sejmu Domžale**, ki je potekal pod sloganom Osebni pristop do prave kariere. Sejem je potekal na Srednji šoli Domžale v organizaciji Območne obrtno-podjetniške zbornice Domžale ob podpori Občine Domžale, kjer je 30 izbranih delodajalcev v manjšem in bolj intimnem okolju imelo priložnost, da se osebno povežejo z iskalci zaposlitve. Predstavili smo različne aktivnosti, predvsem določitev krvne skupine, vaje za ravnotežje, vaje za moč in drugo. Udeležencem smo predstavili tudi možnosti štipendiranja v zdravstveni negi v UKC Ljubljana. Na dogodku so predstavili tudi poklice prihodnosti, seznanili udeležence, kako napisati dober življenjepis, kako prepričati bodočega delodajalca na zaposlitvenem razgovoru in podobno. Omenjeni sejem je potekal prvič in nadejamo se sodelovanja na njem tudi v prihodnjem letu.

MED BODOČIMI SODELAVCI IZ MAKEDONIJE

V začetku meseca decembra 2024 so se člani delovne skupine za promocijo poklicev v okviru **zaposlitvenega dogodka z naslovom Življenje in delo v Sloveniji odpravili v Makedonijo** ter aktivno sodelovali na zaposlitvenem dogodku, ki je potekal od 2. do 4. decembra v treh različnih mestih: Skopje, Štip in Prilep. Dogodek je skupaj obiskalo 4.300 zainteresiranih kandidatov, ki so se zanimali za delo v Sloveniji, predvsem za zaposlitev na področju zdravstva, socialnega varstva, prometa, predelovalne dejavnosti, gradbeništva, turizma in drugih dejavnosti. V Skopju je bilo največ zanimanja za delo v zdravstvu. Iskalci zaposlitve v Štipu in Prilepu pa so se poleg dela v zdravstvu zanimali tudi za opravljanje dela kot vozniki tovornjakov in avtobusov ter za delo v skladišču. Glede na pričakovano precej razpršeno strukturo obiskovalcev smo, z namenom pritegniti čim več iskalcev zaposlitve ter jim hkrati s pozitivnimi in relevantnimi sporočili podati informacije o življenju

in zaposlovanju v Sloveniji, uporabili kombinacijo klasičnih medijev in digitalnih kanalov. To pomeni, da smo javnosti v Severni Makedoniji obveščali preko radijskih oglasov in socialnih omrežij, prav tako smo uporabili tudi digitalno oglaševanje ter plakatne površine. Vzpostavili smo tudi posebno spletno stran v makedonskem jeziku kjer so se predstavili sodelujoči delodajalci. Ključno pri vsem skupaj je bilo tudi medijsko poročanje o naših dogodkih.

> *Letošnje Člani delovne skupine za promocijo poklicev UKC Ljubljana že načrtujemo sodelovanje na prihodnjih kariernih dogodkih v letu 2025 s ciljem predstaviti delovanje UKC Ljubljana in predvsem delo posameznih poklicev. Načrtujemo tudi predstavitve v vrtcih, osnovnih šolah in srednjih šolah.*

ZDRUŽENI NA INFORMATIVO

Zaposleni iz UKC Ljubljana smo bili v mesecu januarju 2025 tradicionalno prisotni na Sejmu izobraževanj in poklicev **Informativa** na Gospodarskem razstavišču Ljubljana, kjer se vsako leto predstavijo številne izobraževalne ustanove, od srednjih šol do fakultet, ter tudi delodajalci. Letošnja Informativa je potekala pod sloganom A-ktiviraj se! Posebnost letošnjega sodelovanja je bila ta, da smo na dogodku prvič sodelovale štiri bolnišnice na razstavnem prostoru Ministrstva za zdravje v skupnem prizadevanju, da za zdravstvene poklice navdušimo mlade generacije. Strokovnjaki iz UKC Maribor, Splošne bolnišnice Jesenice, Splošne bolnišnice Nova Gorica in UKC Ljubljana smo na razstavnem prostoru predstavili različne poklice in zaposlitvene možnosti. Poleg tega so številni obiskovalci lahko izvedeli svojo krvno skupino, osvežili znanje iz temeljnih postopkov oživljanja, spoznali pomen samopregledovanja dojk in mod, spoznali vaje za ravnotežje, vaje za moč ter od blizu raziskali reševalno vozilo in reševalni motor. Predstavili smo delovanje Dispečerske službe zdravstva in delo posameznih poklicev: diplomirani radiološki inženir, diplomirana babica, diplomirana medicinska sestra in tehnik zdravstvene nege, bolničar negovalec ter diplomirani fizioterapevt. Na razstavnem prostoru so potekale tudi simulacije urgentnih stanj, ki so obiskovalcem omogočile vpogled v realne situacije iz vsakdanjega dela na področju urgentne obravnave pacienta v bolnišnici. Dogodka se je udeležila tudi ministrica za zdravje dr. Valentina Prevolnik Rupel, ki si je z zanimanjem ogledala razstavni prostor in ob tem dejala: »Informativa je izjemno dobra priložnost za predstavitev vseh zdravstvenih poklicev. Veseli me velik interes mladih za poklice v zdravstvu, ki poleg strokovnega znanja zahtevajo tudi veliko empatije, sodelovanja in timskega dela za celovito obravnavo pacienta.«

Vljudno vabljeni k posredovanju predlogov in idej preko skupnega e-naslova članov Delovne skupine za promocijo poklicev UKC Ljubljana: karierni.sejmi@kclj.si. ▪

Enota za odnose z javnostmi

KO za hematologijo zbira donacijska sredstva za napravo za optično genomsko mapiranje

Na KO za hematologijo v Specializiranem hematološkem laboratoriju izvajajo obširen nabor preiskav s področja genomike. Zaradi vedno širšega vpogleda v različne mehanizme nastanka in napredovanja rakave bolezni se izjemno razvija tarčno zdravljenje, ki zahteva hitro in natančno prepoznavanje potencialnih tarč za ciljno zdravljenje pri posameznem bolniku. Na KOH sledijo najnovejšim mednarodnim smernicam za diagnostično obravnavo bolnikov s krvnimi boleznimi. Uvajanje novih metod je predpogoj, da lahko lovijo korak z razvojem v svetu, ki je na področju genomike skokovit.

Med najnovejšimi, zelo zmogljivimi genomskimi tehnologijami, je tudi optično genomsko mapiranje (OGM). Gre za citogenomsko tehniko naslednje generacije, ki omogoča prepoznavanje zelo različnih genomskih preureditev v enem samem testu. V zadnjem obdobju se je potrdilo, da je OGM najbolj uporabna prav na področju hematoloških malignih bolezni, kjer so kromosomske preureditve pogoste in kompleksne. Študije so potrdile, da je OGM zelo zanesljiva metoda, ki omogoča boljšo klasifikacijo bolezni, boljšo napovedno opredelitev in ustreznejše terapevtske odločitve. To je metoda, ki bo integrirana skupaj z že obstoječimi metodami v hitrejši, bolj občutljiv in kompleksnejši diagnostični pristop pri odkrivanju genetskih sprememb pri bolnikih s krvnimi raki. Edini proizvajalec opreme, ki omogoča tovrstne analize, je podjetje Bionano, aparatura pa se imenuje Saphyr. Oddelek za nakup ene naprave potrebuje 260.000 evrov, ob čemer bo za nakup prispeval vsa razpoložljiva lastna sredstva, del pa bo poskusil zbrati z donacijami. Napravo so sicer nameravali kupiti že leta 2024, vendar bi zaradi visoke nabavne cene naprave ob nujnih zamenjavah iztrošene opreme v UKC Ljubljana na nakup čakali predolgo. ▪

Gasilci UKC Ljubljana na humanitarnem gasilskem teku v Zagrebu

Sedmega decembra 2024 so trije gasilci iz UKC Ljubljana – Sandi Horvat, Alen Kavčič in Nejc Beravs sodelovali na humanitarnem gasilskem teku po stopnicah v Zagrebu, znanem kot Zagreb Firefighter Stair Challenge 2024. Teka se je udeležilo več kot petsto gasilcev iz sedmih držav. Gasilci so se soočili z zahtevno preizkušnjo, saj so morali teči od kleti do vrha objekta Strojanska Business Centra, skozi 31 nadstropij in 666 stopnic ter premagati več kot 110 metrov višinske razlike, vse to v polni zaščitni gasilski opremi in z izolirnim dihalnim aparatom. Skupna masa opreme je znašala 19 kilogramov. Tek je bil izjemen test fizične pripravljenosti in vzdržljivosti, obenem pa je imel tudi humanitarni namen. Zbrana sredstva so bila namenjena pomoči bolnim otrokom v Zagrebu, kar je bil glavni cilj tega posebnega dogodka. Gasilci iz UKC Ljubljana, ki so se prvič udeležili tega izziva, so izkazali visoko stopnjo psihofizične pripravljenosti, predanosti in podpore pomembnemu humanitarnemu cilju ter uspešno opravili ta izjemno zahteven izziv. ▪

Poslovno srečanje sodelavcev Službe za korporativno varnost iz UKC Ljubljana in UKC Maribor

V decembru je potekalo poslovno srečanje med UKC Ljubljana in UKC Maribor, ki je bilo namenjeno poglobljeni izmenjavi izkušenj in dobrih praks med Službama za korporativno varnost, razpravi o aktualnih izzivih na področju varnosti ter krepitvi sodelovanja. Poseben poudarek je bil namenjen dogovoru o prihodnjih skupnih sodelovanjih pri izzivih, s katerimi se srečujeta obe službi, ter ukrepih za izboljšanje učinkovitosti in usklajenosti delovanja. Udeleženci so izpostavili pomen medsebojnega zaupanja in sodelovanja pri doseganju skupnih ciljev, ki prispevajo k višji ravni varnosti in stabilnosti obeh zavodov. Srečanje je bilo zaključeno v pozitivnem duhu, z jasno vizijo za nadaljnje sodelovanje ter s konkretnimi načrti za prihodnje aktivnosti, ki bodo še dodatno okrepile delovanje obeh Služb za korporativno varnost. ▪

prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, dr. med.

Foto: osebni arhiv prof. dr. Zvonke Zupanič Slavec, dr. med.

Internistična knjiga Zgodovine zdravstva in medicine na Slovenskem

Trajen spomin na zahtevno razvojno pot

Izšla je četrta knjiga Zgodovine zdravstva in medicine na Slovenskem, ki večinoma obravnava razvoj interne medicine. Zbirka v petih knjigah na približno 3.000 straneh ter s približno 7.000 slikovnimi prilogami verodostojno prikazuje razvoj celotne medicine pri nas in ohranja nelahko, a uspešno razvojno pot za boljše zdravje prebivalstva, daljše življenje in njegovo večjo kakovost. Avtorica je zdravnica, specializirana za zgodovino medicine in medicinsko humanistiko, prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, predstojnica Inštituta za zgodovino medicine Medicinske fakultete v Ljubljani.

Prvi interni oddelek smo Slovenci dobili v Civilni bolnici v Ljubljani 1786, v novo bolnišnico na Zaloški cesti pa se je vselil (današnja Onkologija C) leta 1895. Najpomembnejša predstojnika do 2. sv. vojne sta bila prim. dr. Ivan Jenko in doc. dr. Ivan Matko st. Razvoj interne medicine so omogočila pomembna odkritja: merjenje krvnega tlaka, uporaba stetoskopa, odkritje RTG žarkov, EKG, odkritje krvnih skupin, vzpostavitev laboratorijev, odkritje inzulina, vitaminov, hormonov, cepiv, antibiotikov ... Subspecializacijo je stroka doživela v 60 letih; njen protagonist je bil prof. dr. Stanislav Mahkota. Kako je to vplivalo na posamezna področja?

NAGEL RAZVOJ

Razvoj **pulmologije** se je sprva osredotočil na boj proti tuberkulozi z odkritji, kot so streptomicin in antituberkulotiki, ter na zdravljenje emfizema in alergijskih bolezni s kortikosteroidi. Pomembna odkritja v **kardiologiji** vključujejo katetrizacijo srca, zunajtelesno cirkulacijo, srčne spodbujevalnike, zamenjave zaklopk in venčnih arterij ter napredek pri zdravljenju srčnega infarkta, vključno z zgodnjo trombolizo in uporabo žilnih protez in stentov. V **angiologiji** so se razvile angiografija, balonska angioplastika, stenti in genske terapije. V **intenzivni interni medicini** imajo najpomembnejšo vlogo respiratorji, od železnih pljuč naprej, obravnava akutnih življenje ogrožajočih stanj in ECMO. **Gastroenterologija** je napredovala z odkritjem bakterije Helicobacter pylori, kar je omogočilo učinkovito zdravljenje razjed na želodcu in dvanajstniku z antibiotiki. Endoskopske tehnike so bistveno izboljšale pregled in terapijo prebavil. **Nefrologija** se je razvila s pomočjo biopsije ledvic, dialize (hemodialize in peritonealne dialize) ter transplantacije ledvic. **Hematologija** je po drugi svetovni vojni postala samostojna panoga, ki se ukvarja z boleznimi krvi in krvotvornih organov, kot so hemofilija, anemije in levkemije. Odkritje imatiniba v 90. letih je pomenilo prelomnico v zdravljenju levkemij, transplantacije kostnega mozga in CART-T celične terapije pa to še uspešneje nadaljujejo. **Endokrinologija**, zlasti diabetologija, se je razvila z odkritjem hormonov in inzulina 1921. Inzulin je postal Slovencem dostopen okoli leta 1925. Z razvojem modernejših oblik inzulinov in poučevanjem bolnikov s sladkorno boleznijo so se oblikovale specializirane ambulante in skupine za samopomoč. **Revmatologija** se je razvila v uspešno stroko z razumevanjem imunologije in genetike ter z uporabo bioloških zdravil in kortikosteroidov. **Geriatrija** je pomembna zaradi starajoče se populacije in polimorbidnosti starejših. Prof. Bojan Accetto je postavil temelje geriatrije z inovativnimi pristopi, vendar se je stroka usmerila v angiologijo. Ponovno se je vzpostavila v zadnjem desetletju. **Klinična toksikologija** je napredovala od osnovnega zdravljenja zastrupitev do visoko specializirane vede, ki združuje napredno diagnostiko, ciljano terapijo in digitalne pristope. Interna medicina deluje tudi na sekundarni ravni, kjer ima obsežno **ambulantno dejavnost**.

Na predstavitvi internistične knjige Zgodovine zdravstva in medicine na Slovenskem (26.11.2024) so sodelovali: Z desne: strokovni direktor Interne klinike UKCL prof. dr. Zlatko Fras, nekdanji minister za zdravje in predstojnik Centra za intenzivno interno medicino (CIIM), knjižna avtorica prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, prodekan MF UL prof. dr. Tomaž Marš (foto Metod Perme).

O AVTORICI:

avtorica izžareva energijo modrosti in življenjske moči ..., deluje brezhibno kot nevronska mreža ..., avtorica z jekleno voljo in brezmejno predanostjo poslanstvu ..., iz dragocenih zapisov bodo nasledniki črpali moč za svoje zahtevno in humanosti polno delo ..., kako to, da avtorica še ni članica SAZU, Valvasoriana medicine ...

Nekaj misli zunanjih opazovalcev o knjigi Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem:

veličastno, gigantsko, grandiozno, gladiatorsko ali monumentalno delo ..., kako je možno, da en sam človek ustvari tako enciklopedijo, ki jih sicer ustvarjajo ogromni timi strokovnjakov ..., misija nemogoče ..., neprecenljiv spomenik zdravstvu ...

NOVI PRISTOPI IN RAZVOJ STROKE

Stroka se je zelo posodobila z napredkom slikovne diagnostike, farmakoterapije, klinične genetike, molekularne biologije in imunologije, kar izboljšuje obvladovanje kroničnih bolezni in veča kakovost življenja. Duhovna oskrba bolnikov je po padcu komunizma v Evropi ponovno dobila svoje mesto v slovenskih bolnišnicah. V Sloveniji imamo okoli 600 internistov in 150 specializantov interne medicine, kar to stroko postavlja med najmočnejše specializacije. Knjiga ohranja trajen spomin na zahtevno razvojno pot interne medicine in njenih protagonistov s sodelavci po vsej Sloveniji. ▪

Slastne dobrote

Kdor za pusta hrusta, ima celo leto polna usta!

Krofi, flancati in miške v pustnem času ne smejo manjkati. A ne le v pustnem času, pustne dobrote se priležejo vse leto, kar tako. Da bosta izbira in odločitev, po katerem receptu jih pripraviti, lažji, je mag. Nataša Trtnik, univ. dipl. inž. živ. tehnol., vodja Službe bolniške prehrane in dietoterapije izbrala najbolj priljubljene pustne sladice.

KRHKI FLANCATI

Sestavine:

- 250 g pirine moke
- 4 rumenjaki
- ščepec soli
- 2 žlici ruma
- Žlica belega vina
- 2 zavitka vaniljevega sladkorja
- limonina lupinica
- 40 g kisle smetane
- 30 g masla
- olje za cvrtje
- sladkor v prahu za posip

Postopek:

Moko presejemo v posodo. Na sredini naredimo jamico, v katero dodamo rumenjake, vaniljev sladkor, smetano, zmehčano maslo, limonino lupinico, rum in vino. Ob rob posode dodamo sol. Vse sestavine zgnetemo v mehko testo, ki se nam ne sme lepiti na roke.

Zgneteno testo pustimo počivati 30 minut, pokrito s čistim prtom. Po 30 minutah ga čim bolj tanko razvaljamo in razrežemo na manjše pravokotnike, po sredini pravokotnika pa naredimo še zarezo ali dve.

Olje segrejemo na 160 °C in flancate postopoma polagamo v posodo. Ko se na eni strani obarvajo zlato-rjavo, jih obrnemo in cvremo na drugi strani še 1–2 minuti. Ocvrte posujemo s sladkorjem v prahu.

MIŠKE Z JOGURTOM IN JABOLKI

Sestavine:

- 200 g pirine moke
- 180 g jogurta
- 1 jajce
- 1 žlica ruma
- 2 vrečki vaniljevega sladkorja
- ½ vrečke pecilnega praška
- limonina lupinica
- ščepec soli
- sladkor za posip

Postopek:

V posodi razmešamo jogurt, jajce, rum, limonino lupinico in sladkor. V drugo posodo presejemo moko s pecilnim praškom in soljo. Suhe sestavine vmešamo v mokre sestavine in premešamo. Zmes mora biti gosta, vendar brez grudic. Pustimo jo počivati 15 minut.

Med tem pripravimo olje in ga segrejemo na 170 °C. Olja mora biti toliko, da se miške ne bodo dotikale dna posode. Žlico najprej pomočimo v vroče olje, zajamemo maso in jo potopimo v vroče olje. Če se masa preveč razleze, dodamo še malo moke. Ocvremo jih do zlato-rjave barve, jih obrnemo in ocvremo še na drugi strani. Previdno jih poberemo iz olja in odložimo na papirnate brisačke. Še tople posujemo s sladkorjem v prahu ali jih polijemo s čokolado. 200 g medu (najbolje kostanjevega) ▪

KROFI

Sestavine:

- 250 g gladke bele moke
- 250 g ostre moke
- 50 g svežega kvasa
- 5 rumenjakov
- 60 g sladkorja
- ščepec soli
- 2,5 dl mlačnega mleka
- 60 ml olja
- Žlica ruma
- 1 vrečka vaniljevega sladkorja
- olje za cvrtje
- sladkor v prahu za posip
- marmelada za nadev

Postopek:

Moko presejemo v posodo. Ob strani dodamo sol, na sredini naredimo jamico. V ločeno posodico razdrobimo kvas, dodamo žličko sladkorja, moke ter 50 ml mlačnega mleka. Premešamo in pustimo, da kvasec vzhaja.

Med vzhajanjem penasto zmešamo rumenjake s sladkorjem in vaniljevim sladkorjem. Dodamo preostalo mleko, olje in rum. Vse skupaj dobro premešamo.

V moko stresemo vzhajan kvasec ter rumenjakovo zmes in gnetemo 15 minut. Testo mora biti mehko, vendar se ne sme lepiti na roke. Iz testa oblikujemo kroglice, težke 50–60 g. Odlagamo jih na pomokan prt in pokrijemo. Pustimo, da vzhajajo toliko časa, da se volumen podvoji.

Med vzhajanjem segrejemo olje na 160 °C. Olja mora biti vsaj 4 cm visoko oziroma toliko, da se krofi ne bodo dotikali dna posode. Vzhajane krofe polagamo v segreto olje tako, da je zgornja stran obrnjena navzdol. Cvremo pokrite 3–4 minute, jih odkrijemo, obrnemo in odkrite pečemo še 3 minute. Pečene previdno vzamemo iz olja in jih odlagamo na papirnate brisačke. Še tople napolnimo z marmelado oziroma poljubnim nadevom ter jih posujemo s sladkorjem v prahu. ▪

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Foto: Andreja Comino

Če cela ekipa drži skupaj, vse gladko teče!

Srčni Tomi Vnuk, dipl. znan., je prejel priznanje za Naj mentorja po izboru študentov, Fakultete za zdravstvo Angele Boškin

Vesel. Pozitiven. Zagnan. Strokoven. Vedno pripravljen se učiti, priskočiti na pomoč, delovati v timu in svoje bogato znanje prenašati naprej. Prekmurec Tomi Vnuk na KO za revmatologijo z veseljem opravlja svoje delo diplomiranega zdravstvenika. Ko je prejel priznanje za Naj mentorja Fakultete za zdravstvo, ga je posvetil vsem sodelavcem, saj pravi, da si je priznanje zaslužila vsa ekipa, kajti uspehi so plod skupnih prizadevanj. Ko pa si Tomi sleče svojo uniformo, je mladi očka dveh otrok nadvse aktiven tudi v prostem času. Takrat z užitkom dela na kmetiji in v gozdu. Iz lesa pa izdeluje umetelne izdelke.

„Na srečo sem vedno stremel k znanju in želel od vsakega predmeta in profesorja odnesti čim več,« pripoveduje Tomi Vnuk, ki je po diplomi opravil pripravništvo v murskosoboški bolnišnici, nato pa se je zaposlil v največji slovenski bolnišnici.

NAVDIHUJOČE DELO V NAJVEČJI SLOVENSKI BOLNIŠNICI

»Le-ta je res kompleksna in ima veliko oddelkov, kjer lahko nadgradiš in dopolniš svoje znanje. Bil sem na številnih: od travmatološkega, hipertenzije, infekcijske, revmatološkega ... Vsak ima svoje značilnosti in se lahko veliko naučiš. Že kmalu, ko sem prišel v službo, sem začel sodelovati tudi s študenti in se hitro naučil vsega. Študentom želim dati čim več znanja in zavedanja, da se res trudimo zanje in da niso zgolj brezplačna delovna sila. Z mnogimi se povežemo in izmenjamo kontakte ter potem ohranjamo stike in odličnost. Vesel sem, ko se z dobrimi izkušnjami po zaključku študija zaposlijo pri nas,« pove Tomi, ki je bil vesel priznanja za Naj mentorja Fakultete za zdravstvo Angele Boškin.

„Nagrada je prišla nepričakovano. Doživel sem jo kot zelo lepo gesto, ob kateri mi je bilo kar malce nerodno, saj sem vajen dela, ne pa stati na odru. Kot sem že povedal, z veseljem opravljam svoje delo in ne pričakujem priznanj. Če pa je že prišlo, naj poudarim, da smo tu za naše študente, naše ljudi. Vsak dan delamo in se trudimo. Na tej poziciji nisem samo zaradi sebe, ampak zaradi ljudi. Priznanje gre tudi mojim kolegicam, sem njihov vodja. In ko sem odsoten, si vedno priskočimo na pomoč.

TO JE VEČ KOT SLUŽBA!

»Ta poklic mi daje eno veliko zadovoljstvo, varno, redno službo. Marsikdo gre lahko v zasebni sektor, vendar nikoli ne veš, kakšna izkušnja te čaka tam in kako dolgo bo to šlo. Veseli me, da delam v UKC Ljubljana. Tu se vidim do upokojitve. Vedno pa stremim k znanju in izpopolnjevanju. Z veseljem sledim novostim, se izobražujem, nabiram izkušnje ... Veseli me tudi interdisciplinarno povezovanje s kolegi.

Če sem jo dobil jaz, smo jo dobili vsi. Kajti mi smo ekipa, trideset nas je skupaj s tehniki in diplomiranimi , pa še gospodinjami, ki si pomagamo. To je kader, ki drži skupaj, da vse gladko teče,« odločno pove Tomi Vnuk. Zaveda se pomembnosti odnosov. »Hvaležen sem, da se imamo res krasno. Ker smo veliko v službi, tudi po 240 ur na mesec, smo že skoraj druga družina. Vsi se poznamo, si pišemo, imamo svoje Viber skupine, tudi v prostem času se kje dobimo, imamo odprto komunikacijo, ohranjamo stike. Zato je pomembno Vse se da dogovoriti, tudi z našo glavno sestro . Luštno je delati s kolegicami. In glede na to, da sem v pretežno ženskem kolektivu, se je treba temu tudi prilagoditi. Marsikdaj se tudi ugrizniti v jezik. Ko želite ženske kaj spremeniti, vam to uspe (smeh). Vsi v kolektivu hočemo, da vse teče in da je mir, pa se (moški) prilagodimo. Razmerje pri nas je ena proti deset. Dobro je, da je na oddelku tudi kakšen moški, saj se pozna druga energija. Predvsem pa je zabavno in lahko rečem, da naju punce velikokrat nosijo po rokah, včasih pa si naju tudi malce privoščijo. Nikoli ni nič nesramnega. Tako da: Karmen, Branka, Anita in druge, hvala vam, da je vse urejeno in gladko teče,« je hvaležen Tomi Vnuk, ki se zaveda veliko možnosti dela v največji slovenski bolnišnici, saj se znanje vedno išče. Dela je veliko in ga nikoli ne zmanjka. »Ni bistveno biti v svojem mehurčku, temveč po celem sistemu. Da pogledaš, kako se dela drugje, poiščeš drugo znanje in s tem rasteš,« pove Tomi Vnuk.

NA KMETIJI SI POLNI BATERIJE

Ko zagnani sodelavec zaključi svoje delo, uživa v tem, da je oče dveh nadobudnih hčerk, starih pet in sedem let, mož in kmet. »Imam traktor, njivo, gozd, zajce, kokoši in druge domače živali. Veliko se ukvarjam z lesom, iz katerega izdelujem izdelke. Z veseljem tudi treniram. Ker nimam časa za obiskovanje fitnesa, sem si ga uredil kar doma. Ko gresta hčerki spat, pa si z ženo rada vzameva tudi kaj časa zase. In tako čas mine kot bi mignil, pa je že spet na vrsti služba,« sklene Tomi Vnuk. ▪

Andreja Basle, Enota za odnose z javnostmi

»Se zgodi, da je toliko naročil, da nam zmanjka vozičkov«

Nataša Radič: Odgovorno z vozičkom med policami

»Se zgodi, da je toliko naročil, da nam zmanjka vozičkov, še posebej pred prazniki,« pravi Nataša Radič.

»Potrebovala sem službo in preko študentskega servisa zasledila, da v Centralnem skladišču medicinskega materiala iščejo študentsko pomoč. Poslala sem prošnjo in so me vzeli,« se prvega stika z UKCL spominja Nataša Radič. Prav študentsko delo ji je nato odprlo vrata in lani oktobra je dobila redno zaposlitev v UKCL. »Hvaležna sem, da je bilo to mogoče, iskreno pove.

Delo v skladišču medicinskega materiala ji je zelo všeč. »Imam srednjo logistično šolo in zanima me celoten proces, od tega, ko pride material v skladišče in se ga prevzame, do priprave materiala, ki je naročen, in izdaje.«

Večino časa dela na izdaji materiala, to je pripravi na palete ali vozičke. Pravi, da je prijazna oseba, ki rada pomaga: »Ni pomembno, kdo pride v skladišče in potrebuje pomoč glede kakšnega materiala. Vedno si vzamem čas in pomagam.«

Na začetku ji je bilo najtežje prav delo z ljudmi. »Bilo me je malo strah. Bila sem bolj tiha, s časom pa sem se navadila in vključila v tim sodelavcev,« prizna. Drug izziv je bilo samo delo. »Treba se je bilo naučiti veliko stvari. Na začetku me je predvsem skrbelo, da ne bi kaj zafrknila. Medicinske pripomočke oddelki nujno potrebujejo in če kaj ne bi dobili, je to res problem. Zato potrebuješ izkušnje in čas, da se navadiš obvladovati ta stres in pridobiš samozaupanje,« pripoveduje.

Simpatična Nataša Radič je svojo prvo redno službo pred letom in pol našla prav v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana (UKCL). »Pri delu moraš biti res natančen in pozoren,« pravi.

Zjutraj s sodelavci skupaj spijejo kavo, »da se naredi dobro vzdušje. Nato vzamemo naročilnice in hitimo po skladišču, nabiramo potreben material in ga izdajamo. Tako poteka moj celoten dan.« Pravi, da je pri njihovem delu zelo pomembno, da si res natančen in pozoren. Delovni dan pa je zelo dinamičen: »Nisi ves čas za računalnikom, ves čas se giblješ po skladišču, kar mi je res všeč.«

Naročila čez dan kar dežujejo. Običajno se mudi. »Smo centralno skladišče za celoten UKC Ljubljana. Mnogi si tega sploh ne predstavljajo. To je dnevno veliko palet in vozičkov. Nato so tu še bolniške in dopusti. Takrat običajno ostali zaposleni, ki smo tedaj v službi, prevzamemo več dela, kar je kar naporno,« opiše dnevne izzive. Prav zato so dobro razumevanje in povezanost v ekipi ter to, da se znajo tudi nasmejati, še toliko bolj pomembni.

Ker je ob službi zelo aktivna in uspešna športnica, članica slovenske kegljaške reprezentance, je prednost dela v centralnem skladišču tudi delovni čas. Ta je od ponedeljska do petka med 7. in 15. uro.

Poleg medalj pa ima tudi karierne cilje. »Moja želja je, da končam višjo šolo in bi imela s tem tudi boljše pogoje za napredovanje na delovnem mestu, kar si v prihodnje želim,« sklene pogovor.

> *„Najbolj cenim, da so moji sodelavci iskreni, da direktno povedo, tako kot je, in da mi pomagajo. Pa da se kdaj tudi pohecamo, kar je fajn, ker rabiš takšno družbo, takšno dobro vzdušje. Cel delovnik si v skladišču, drugega ne vidiš kot sodelavce in material. Ni oken, ni svetlobe, zato mi to dobro, kolegialno vzdušje še toliko več pomeni.*

KOLAJNE V KEGLJANJU

Nataša Radič je tudi uspešna športnica. Že 15 let trenira kegljanje. Je članica slovenske kegljaške reprezentance in ima trikrat na teden treninge, med vikendi pa tekme. In dosežki? »V letu 2018 sem bila dvakratna svetovna prvakinja v kategoriji do 18 let, potem so še ekipna prvenstva. Vsako leto je doma kakšna nova medalja,« pravi. Skupaj jih je s svetovnih prvenstev prinesla že 7.

Čestitamo! ▪

KIRURŠKA KLINIKA, ODDELEK ZA TRAVMATOLOGIJO

Pri odstranitvi vijakov in ploščice iz ključnice sem bil zelo zadovoljen z osebjem, še posebej z Vesno Puketa in Gregorjem Makovcem. Tako prijaznega odziva še nisem doživel. Oba sta me sprejela zelo prijazno in strokovno. Pri tem pa bila tudi pri zelo resnih stvareh sproščena, pripravljena tegobe obrniti na bolj zabavno plat. Če se človek zna pohecati, kar malce pozabi, da je da je prišel na operacijo.

Hvaležni pacient

PORODNIŠNICA LJUBLJANA

Pred enim letom sem rodila svojega sina. Ta dan bo za vedno ostal v mojem spominu. Poleg edinstvenosti te neverjetne izkušnje je pri bilo pri tem ključno vodenje poroda. To je izvrstno opravila babica Manje Šmigič. S svojo prisotnostjo in strokovnostjo je delovala izredno pomirjujoče, potrpežljivo, razumevajoče – človeško. S svojo toplo pozitivno energijo je znala motivirati, mi dati moč in samozavest, da sem rodila hitro. Babica Manja, hvala, ker ste bili vir opore v enem najpomembnejših trenutkov mojega življenja. Vaše delo resnično spreminja življenja in neskončno srečna sem, da ste bili tam zame.

Anita

KLINIČNI ODDELEK ZA NEFROLOGIJO

Želim izraziti svojo globoko hvaležnost in pohvalo celotnemu osebju Kliničnega oddelka za nefrologijo in dializnega oddelka, kjer sem bil nedavno hospitaliziran in kjer redno obiskujem dializne terapije. Želim pohvaliti njihovo izjemno profesionalnost, trud in prijaznost, ki so jih izkazali med mojo obravnavo v bolnišnici. Posebej bi rad izpostavil prijaznost in empatijo, ki jo izkazujejo vsak dan, kar mi je v veliko oporo in olajšanje ob težkih dnevih. Hvala vam za vse, kar počnete, in za vašo neprecenljivo podporo. Vaše delo je izjemno cenjeno!

Djokan

KLINIČNI ODDELEK ZA GASTROENTEROLOGIJO

Želel bi pohvaliti svojo gastroenterologinjo Sanelo Peresciutti za njeno izjemno strokovnost in srčnost pri delu. Njena sposobnost prisluhniti pacientu in resnično razumeti težavo je naravnost izjemna.

Poleg njene strokovne odličnosti bi rad posebej izpostavil njen človeški pristop. Z njenim toplim odnosom in iskrenim posluhom ustvari občutek, da ji je resnično mar, kar je danes redka in dragocena kvaliteta.

Dalibor

KLINIČNI ODDELEK ZA ABDOMINALNO KIRURGIJO

Rada bi pohvalila osebje oddelka D na abdominalni kirurgiji. Hvala za vaš trud, sočutnost do človeka! Nekateri ste res super! Pohvala mladi sestri Makedonki, ki dela na oddelku. Še posebej bi pohvalila osebje na intenzivni enoti na istem oddelku. Ste profesionalni in strokovni. Na intenzivni terapiji sem bila od 8. 1. do 9. 1. Hvala celotni ekipi, še posebej mladi sestri Mihaeli za prijaznost. Največja zahvala gre celotni operacijski ekipi za njihovo profesionalnost in strokovnost. Uspelo vam je, da sem se počutila prijetno in brez bolečin. Vidi se, da res delate s srcem, da pomagate človeku takrat, ko potrebuje pomoč.

Todorka

ODDELEK ZA NEINVAZIVNE PREISKAVE SRCA

Pred kratkim sem na Oddelku za neinvazivne preiskave srca opravila ultrazvok in transezofagealno ehokardiografijo. Preiskavo so izvajali: dr. Tadej Završnik, dr. Ana Kovač in dr. Mojca Bervar ter drugo osebje. Želela bi pohvaliti celotno ekipo. Gre za profesionalno, strokovno in prijazno ekipo, ob kateri sem se med preiskavo počutila v varnih rokah, zato se jim najlepše zahvaljujem.

Marina

KLINKA ZA ENDOKRINOLOGIJO

S soprogom Ladislavom bi se rada zahvalila dr. Tomažu Kocjanu in celotnemu zdravstvenemu osebju na ENDO oddelku. Moj soprog je z vidika zdravstvenega stanja kompliciran in redek bolnik s tako boleznijo. Od leta 2011 je pacient dr. Tomaža Kocjana in je pogosto hospitaliziran na ENDO oddelku. V tem času je zagotovo na tem oddelku preživel minimalno leto dni. Vedno so ga obravnavali celostno in če je bilo potrebno, zelo hitro poiskali ustreznega specialista. Vedno so ga poslušali in tudi spodbujali, da jih je sproti čim bolj natančno obveščal o svojih težavah. Ko si na oddelku, čutiš, da je osebju resnično mar za zdravje in počutje pacientov. Trudijo se po svojih najboljših močeh in pogosto naredijo več, kot bi človek lahko pričakoval. Do pacientov so prijazni, jim pomagajo in jih tudi spodbujajo pri okrevanju. Prav posebej bi se rada zahvalila dr. Kocjanu, ker nikoli ni obupal nad mojim soprogom in je vedno iskal nove rešitve, čeprav so drugi že dvignili roke od njega češ, da mu ni več pomoči. Ko se mu je zdravstveno stanje poslabšalo, sva se vedno lahko obrnila direktno nanj. Ko kemoterapija ni več delovala, se je osebno zavzel za nadaljnje zdravljenje na OI z biološkim zdravilom, ki se v Sloveniji za njegovo vrsto bolezni še ni uporabljalo. S tem zdravljenjem soprog živi že leto in pol relativno kakovostno življenje, za kar sva mu neizmerno hvaležna.

Darinka

POLIKLINIKA

Danes sem se oglasil na Polikliniki pri urologu dr. Andražu Kondži, ki me je zelo lepo obravnaval, prijazno, sproščeno, jasno, predano in poučno. Zelo zadovoljen sem bil tudi s sestrami v sprejemnici, pri predaji izvida in pojasnjevanju navodil. Vse pohvale tudi laborantki. Vsi so delovali kot dobro utečen tim. Prosim, prenesite jim moje pozdrave in zahvalo za vzorno delo!

Dušan

KO ZA KIRURŠKE OKUŽBE

V preteklih dneh sem bila pacientka v UKC Ljubljana, na KO za kirurške okužbe. Ob tej priložnosti želim izraziti svojo globoko hvaležnost vsem zaposlenim, ki so se z veliko strokovnostjo in skrbnostjo posvetili mojemu zdravju, še posebej pa kirurgu dr. Ljupchu Gjorshevskemu. Kot nekdo, ki veliko dela z ljudmi, se zavedam, da so takšna zavzetost, prijaznost in predanost delu izjemni in si zaslužijo vse priznanje. V času, ko so zdravniki in zdravstveni delavci pogosto deležni nepravičnih kritik in medijske gonje, si želim, da bi to majhno priznanje polepšalo dan vsaj nekomu izmed njih. Hvala še enkrat vsem za vaš trud in profesionalnost, ki sta mi pomenila ogromno.

Lea

BOLNICA PETRA DRŽAJA

V mesecu novembru 2024 so na negovalni oddelek sprejeli mojega očeta. Gospodu Pavlovič A. se zahvaljujem za sprejem, premestitev in vso odgovornost, ki jo je prevzel kljub prostorski in kadrovski stiski. Hvala tudi osebju, ki je skrbelo za očeta, da se je počutil v redu, ter za vso oskrbo, vse do sprejema v DSO. Hvala tudi gospem Barici, Zehri in Aniti za lepe besede spodbudo.

Jožica

PORODNIŠNICA LJUBLJANA

Želela bi pohvaliti izjemen tim v otroški ambulanti Porodnišnice Ljubljana. Česa taksnega ne bi pričakovala, iskreno, niti v privatni kliniki. Tim mladih zdravnic in sester je bil neverjeten! Hiter, učinkovit, vendar nadvse prijazen in nežen ter spodbuden do mene in mojega otroka. Komaj da je zajokal ob jemanju krvi, preoblekle so ga ter lepo in nežno uredile, meni pa sproti odgovorile na vsa vprašanja. Dobila sem kar nekaj dodatnih informacij, ki so jih podale kar same. Res čudovita izkušnja! Vse pohvale!

Maša

V spomin

prof. dr. Vinko V. Dolenc

Užaloščeni, vendar z globokim spoštovanjem, smo 16. januarja 2025 sprejeli vest o smrti velikana svetovne nevrokirurgije, enega izmed peščice pravih pionirjev mikronevrokirurgije in cenjenega akademika profesorja Vinka V. Dolenca.

Diplomiral je na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani. Kariera se mu je odprla z vstopom v svet kirurgije živčevja. Kot izjemen vizionar je hitro uvidel pomen mikroskopa v operacijski dvorani in se z neomajnim pogumom ter življenjsko predanostjo podal na pot mikronevrokirurgije. Začel je s posegi na perifernem živčevju, saj je verjel v moč reparacije in rekonstrukcije poškodovanih perifernih živcev. Že na področju kirurgije perifernega živčevja je presegel lokalne okvire in prispeval v svetovno zakladnico nevrokirurškega znanja, še posebej z zahtevnimi rekonstrukcijami ramenskega pleteža. Zaradi svojega nemirnega in skrajno inovativnega duha se je po obdobju kirurgije perifernega živčevja kot mlad nevrokirurg dokončno usmeril na področje centralnega živčevja. Začetek tega obdobja je že s kliničnega nevrokirurškega vidika postavil na svetovni nivo z zgodnjo mikronevrokirurško obravnavo bolnikov po subarahnoidni krvavitvi zaradi možganskih anevrizem.

Ljubezen do anatomije živčevja, pomešana s klinično strokovno odločnostjo, ga je vodila v ustanovitev nevroanatomskega laboratorija. Tako je stopil na zahtevno, vendar znanstveno in klinično odlično pot mikroanatomije ter posledično najzahtevnejše mikronevrokirurgije centralne lobanjske kotanje in paraselarnih prostorov s kavernoznima sinusoma. Edinstvena in vrhunska dognanja s tega področja so ga pripeljala v sam vrh svetovne nevrokirurgije. Napisal je pet knjig o mikroanatomiji in mikrokirurgiji lobanjskega dna in kavernoznega sinusa. Objavljene so pri založbi Springer (Dunaj – New York). V nevrokirurški strokovni literaturi je imel objavljenih več kot dvesto znanstvenih člankov in več kot sto komentarjev skupaj s članki drugih avtorjev. Pet njegovih najodmevnejših člankov v svetovni literaturi štejejo med pionirska dela s področja mikronevrokirurgije. Njegova knjiga Microsurgical Anatomy and Surgery of the Central Skull Base (Mikrokirurška Anatomije in Kirurgija Centralne Lobanjske Kotanje) je temeljni nevrokirurški učbenik za posege na lobanjskem dnu. Bil je vpet uredništva in član šestih redakcijskih odborov najpomembnejših svetovnih nevrokirurških revij. Zaradi prebojnih dosežkov in neprecenljivega prispevka k medicinski znanosti so ga sprejeli tudi v najvišje akademske ustanove doma in v svetu. Postal je član Slovenske, Mediteranske, Evropske in Ameriške akademije znanosti in umetnosti. Leta 2015 je prejel srebrni red za zasluge. Je tudi prejemnik najvišjih priznanj svetovnega in evropskega nevrokirurškega združenja.

Zdravje mu je v zadnjem obdobju, tudi zaradi popolnoma nerazumljivih osebnih bitk in stisk, povezanih z osnovnimi človekovimi pravicami, naložilo veliko breme, ki ga ni zmogel premagati. Vendar sta bili njegova neomajna vera v nevrokirurgijo in ljubezen do Slovenije tudi zato odsev pokončnosti njegovega značaja in razuma. Visoki znanstveni in strokovni cilji so za številne njegove učence doma in po celem svetu bleščeč izziv in svetla zapuščina za prihodnje generacije. Njegovi izjemni prispevki so obogatili vrhunsko znanje mikronevrokirurgije lobanjske baze doma in v svetu, posledično se je oblikovala svetovna zakladnica najbolj briljantnih dosežkov na področju nevrokirurgije, katere neprecenljiv prispevek je povezan s profesorjem Dolencem.

Naj počiva v miru.

KO za nevrokirurgijo, Kirurška klinika, UKC Ljubljana ▪

Ganljiv spomin na kolego prof. dr. Vinka Dolenca

Izjemno spoštovan tudi v Indiji

Pred skoraj dvema desetletjema me je pot zanesla v Indijo. In ko sem ob obisku nevrološke klinike v New Delhiju omenil, da si bom ogledal Zlati tempelj v Amritsarju, mi je kolegica priporočila, naj obiščem dr. S., nevrologa, ki je v sosednji pokrajini sam skrbel za nekaj milijonov Indijcev, predvsem Sikhov. Kak teden kasneje sem radovedno potrkal na vrata, se mu predstavil in mu prenesel pozdrave kolegov iz prestolnice.

»Od kod sicer prihajate,« me je pobaral. »Iz Evrope … Slovenije,« sem odgovoril in pomislil, da verjetno za Slovenijo še ni slišal. Nenadno veselje in entuziazem v zvenu njegovega glasu sta me presenetila: »From Slovenia?? Really? Vikodoulen!!«. Nekoliko zmedeno sem se zazrl vanj. O čem govori? Vikodoulen? V tem trenutku je pokazal na dve knjigi, ki sta ležali na njegovi mizi – na klasični učbenik Adams and Victor's Principles of Neurology in poleg nje Microsurgical Anatomy and Surgery of the Central Skull Base Vinka Dolenca! »Kako čudovita knjiga je to,« mi je hitel pripovedovati ta skromen, neznan nevrolog iz daljne Indije, ves navdušen, da je spoznal nekoga iz čarobne dežele Vinka Dolenca. Šele v tem trenutku sem dojel veličino človeka, s katerim sva se srečevala po hodnikih ljubljanskega UKC, se spoštovala, včasih popila kavo in razmišljala, kako bi v Ljubljani začeli z globoko možgansko stimulacijo pri bolnikih s Parkinsonovo boleznijo.

Morda ta kratka zgodba pove o Vinku Dolencu več kot obširna biografija in bibliografija. Vinko Dolenc, rojen 29. junija 1940 v Sestržah pri Ptuju, je bil eden najbolj priznanih nevrokirurgov svojega časa. Njegovo pionirsko delo na področju mikronevrokirurgije, zlasti operacij lobanjskega dna, ga je umestilo med največje strokovnjake v Evropi in svetu. Že leta 1969 je opravil prvo mikrokirurško operacijo na poškodovanem perifernem živcu, kasneje pa je razvil številne inovativne tehnike, ki so v temeljih spremenile nevrokirurgijo. Leta 1974 je prvi v tedanji Jugoslaviji uvedel mikrokirurške metode v kirurgijo intrakranialnih anevrizem, med prvimi na svetu pa začel operirati rupturirane anevrizme v akutni fazi. Njegove raziskave in posegi v kavernoznem sinusu ter lobanjskem dnu so postali temelj sodobne mikronevrokirurgije.

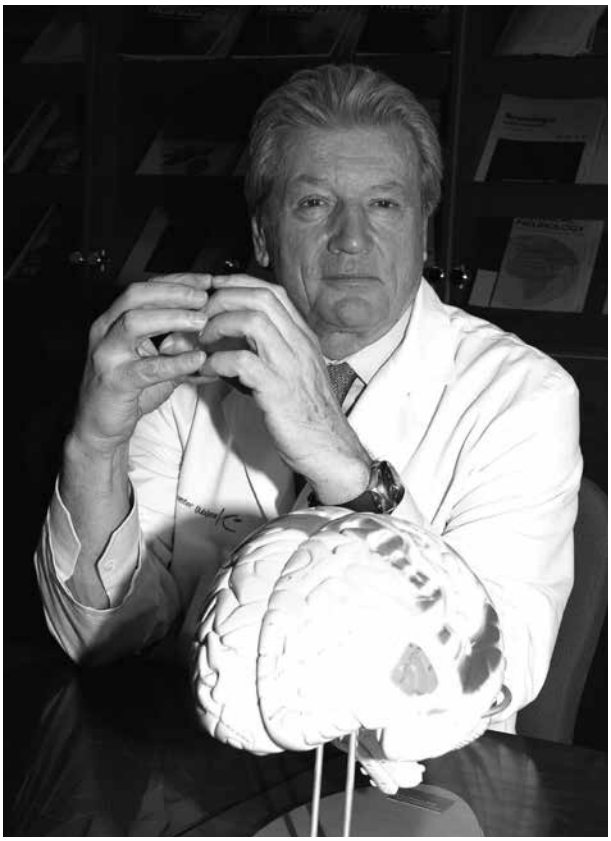

Profesor Dolenc je bil dolgoletni predstojnik Nevrokirurške klinike v Ljubljani, kjer je deloval kot profesor kirurgije in vodil raziskovalni nevroanatomski laboratorij, kamor so prihajali nevrokirurgi z vsega sveta. Bil je avtor petih temeljnih knjig o mikrokirurgiji, objavljenih pri prestižni založbi Springer, ter več kot dvesto znanstvenih člankov. Knjiga, ki sem jo tistega dne v skromni nevrološki ambulanti blizu Amritsarja držal v rokah, *Microsurgical Anatomy and Surgery of the Central Skull Base*, velja za kultni učbenik na tem področju in je bila prevedena tudi v kitajščino. Vinko Dolenc je prejel številne mednarodne nagrade, med njimi srebrni red za zasluge Republike Slovenije. Njegov vpliv in dosežki živijo naprej v njegovih metodah, ki jih uporablja več generacij nevrokirurgov po svetu.

A naj končam v skromni nevrološki ambulanti na robu Indije. Ko sem tistega dne zrl v neverjetni entuziazem in spoštljivost svojega stanovskega kolega, sem mu predlagal, da profesorju Dolencu skupaj napiševa razglednico. Vidno je bil ganjen in počaščen ter z največjo skrbnostjo na razglednico zapisal nekaj vrstic. Naj povem, da je ta razglednica z motivom Zlatega templja do zadnjega dne krasila delovno sobo v petem nadstropju ljubljanskega UKC – kot simbol globokega spoštovanja do enega največjih nevrokirurgov našega časa, Vinka Dolenca.

Prof. dr. Zvezdan Pirtošek, dr. med. ▪

prof. dr. Bojan Vrtovec, dr. med.

Po dolgi bolezni je 12. januarja 2025 umrl prof. dr. Bojan Vrtovec, dr. med. Bil je več kot le izjemen zdravnik in znanstvenik. Bil je človek, ki je vsakomur, ki je imel srečo delati z njim, pustil neizbrisen pečat s svojo toplino, odprtostjo in predanostjo. Bil je intelektualec v pravem pomenu besede. Človek, ki je s svojo vedoželjnostjo in nenehnim iskanjem resnice širil meje znanosti in hkrati navdihoval svoje kolege in študente.

»Njegova zapuščina presega zgolj medicinske dosežke, saj je kot mentor in mislec spodbujal celosten razvoj kardiovaskularne znanstvene skupnosti v Sloveniji, ki se bo še naprej navdihovala z njegovim delom in vizijo.«

Vrtovec je bil transplantacijski in intervencijski kardiolog, kasneje pa sočasno tudi predstojnik Kliničnega oddelka za kardiologijo ter vodja Programa za napredovalo srčno popuščanje in presaditve srca na Interni kliniki UKC Ljubljana.

Bil je tudi član številnih strokovnih in znanstvenih društev, vključno z Združenjem kardiologov Slovenije, kjer je bil član upravnega odbora in predsedujoči delovni skupini za reparativno in regenerativno kardiologijo. Na mednarodni ravni je pomembno prispeval kot vodja izobraževalne delovne skupine pri Mednarodnem združenju za presaditev srca in pljuč.

Njegova znanstvena odličnost je bila priznana z mnogimi prestižnimi nagradami, med katerimi izstopata Fulbrightova štipendija (2002) in nagrada za izjemne znanstvene dosežke Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (2014).

Interna klinika, UKC Ljubljana ▪

Nasiha Jakupović

Srce je dalo kar je imelo.
Nobene bilke zase ni poželo.
Kjer ni skrbi in bolečin.
Za tabo ostal je lep spomin.

Prišel je čas, ko si izmučeno zaspala. Velik je bil tvoj korak,
vedno nasmejan, življenje celo si garala, za dom, za družino vse si dala.

Odšla si tja, kjer ni več bolečine. Svetloba tvojega srca bo žarela naprej, dokler ne bomo spet skupaj v večnosti.

Za vedno boš ostala v naših srcih, hkrati pa smo hvaležni, da smo bili del tvojega življenja.

Sodelavke in sodelavci SHPO ▪

nagradna križanka

							3K	SVINJSKE NOGICE SO ... TADEJA GOLOBA	FARMA V ZDA	ŠČITI ZEMLJO PRED UV-ŽARKI	POTEG Z NOGO PO TLEH	ASTRONOMSKA ENOTA	univerzitetni klinični center Ljubljana			
							NASPROTNO OD KUPI						VADI, URI ŽIVALI	FRANCOSKA NIKALNICA	MOŽNOST PRISILNE UVELJAVITVE ZAKONSKE DOLOČBE	OJ, TRIGLAV, MOJ DOM, ... SI KRASAN
							VODI RODITELJSKI SESTANEK									
							VPIS (PODATKOV) / ZLOG V KOVINI					ROŽNAT / AZIJSKA VRSTA FIŽOLA				
KRIŽANKE & UGANKE	AKTIVNI UDELEŽENEC DOGODKA	CELOTA VSEH IZVRŠENIH KAZNIVIH DEJANJ	CUNJI (POG.)	NEMŠKA KNJIŽEVNICA SEIDEL	SESTAVINA MARTINIJA / ... BON JOVI				PESMI (KNJIŽ.)	PRAVO / TU				IZVRŠNI ODBOR / OSLOV GLAS		
DELOVANJE, DEJAVNOST							CELOVŠKA C...A				KANADSKI GLASBENIK YOUNG					DELATA ZA OBVEŠČEVALNO SLUŽBO
VODJA TITANOV							CENTRALNI PROCESOR RAČUNALNIKA (ANG.)				OPOMINJANJE, OŠTEVANJE / OHOLEŽ, VZVIŠENEC					
GRŠKI BOGOVI VELIKANI							BREZBARVNI GORLJIV PLIN	PREDPONA V EKSOSFERI / PRI ... DESKA RADA POČI					SLOVENSKA PISATELJICA MUCK	IMUNOGLOBIN / PROIZVAJALEC DVIGAL		
BRITANSKA GLASBENA ZALOŽBA				ALMA ... JE SEDAJ ALMATY	JUŽNOAM. KUŠČAR / NASPROTNO OD NIZEK							ZNAMKA KOZMETIKE				
RHODE ISLAND			ITALIJA MEJI NA ... / POZIMI GA NATOČIMO V AVTO									ANGLEŠKI KOLIDŽ / PEKINŠKA R...				
Povsod z vami	COKLA JE LESENI ... / ... THAI JE TAJSKA JED								RIMSKA 950	PEVEC NAJNIŽJEGA MOŠKEGA GLASU						
ZNAMKA JAPONSKIH ELEKTRON. NAPRAV										POROČILO	FR. MODEL (LAETITIA) / UNIČENJE S SILO					
NIZEK ŽENSKI GLAS				ANATOLIJ KARP...			MUSLIMANSKO SVETO MESTO	PATOGENA BAKTERIJA / PRISTAL JE NA ZADNJI ...								
RIMSKA 502				GARNITURA								LEGENDARNI AMERIŠKI MUZIKAL (ORIG.)				
3K	TEHNIŠKA FAKULTETA / ALPSKI SMUČ. KLUB			NA KLANCU JE R...N IVANA CANKARJA	ZELIŠČE / ...DOG JE PASMA PSOV				PRŠENJE							
PROMOVIRALA JO JE JANE FONDA									DOBROTA JE SIR... / JAZ, TI, ...							
SPODBUJEVALCI																
IMENSKO, STVARNO							MILANSKI NOGOMETNI KLUB									

Dober glas potuje prek vas

Povejte prijateljem! Delite svoje zadovoljstvo in veselje ob reševanju naših križank.

3K www.trik.si facebook.com/3K.krizanke

Rešitev nagradne križanke pošljite v pisemski ovojnici (ali na dopisnici) najpozneje do 30. marca 2025 na naslov UKCL Enota za odnose z javnostmi, Zaloška 2, 1000 Ljubljana, ali na e-naslov: nagradne.igre@kclj.si s pripisom: ZA NAGRADNO KRIŽANKO.

Pripišite tudi svoje ime in naslov, kamor vam pošljemo nagrado: knjigo Bruno Šimleša KAJ PA, KO ZBOLI NAŠ BLIŽNJI?

Nagrajenci križanke iz decembrske številke, ki prejmejo knjigo Adama Kayja: BREZ FILTRA, O ZDRAVNIKU, KI JE OBESIL HALJO NA KLIN:

- Blaž Urišič
- Karmen Džinić
- Jolanda Lampič